

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Gašper Ferme

**Ontološka varnost Republike Turčije po poskusu državnega
udara 1. 2016**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2020

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Gašper Ferme

Mentor: izr. prof. dr. Rok Zupančič

**Ontološka varnost Republike Turčije po poskusu državnega
udara 1. 2016**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2020

Zahvaljujem se mentorju izr. prof. dr. Roku Zupančiču za predanost, korekten odnos, vsestransko strokovno pomoč pri pisanju diplomskega dela in vedno lucidne pogovore. Posebna hvala, da sem zaradi njegovega angažmaja lahko prisostvoval konferenci na dotično temo.

Zahvaljujem se staršema za zaupanje in vso podporo tekom študija.

Nenazadnje se zahvaljujem vsem pomembnim Drugim – mojemu viru (ontološke) varnosti.

Ontološka varnost Republike Turčije po poskusu državnega udara l. 2016

V diplomskem delu zagovarjamo pomen ontološke teorije varnosti kot enakovrednega in dopolnjujočega koncepta klasičnim teorijam varnosti v mednarodnih odnosih. Temeljni doprinos ontološke teorije varnosti je prepričanje, da si države poleg fizične (varnost kot preživetje) skušajo zagotoviti tudi ontološko varnost (varnost biti) – varnost jaza in prepričanj o samemu sebi. Relevantnost, doprinos in intelektualna vrednost diplomskega dela je izkazana na dveh ravneh: (i) v teoretsko-konceptualnem okvirju v poskusu vzpostavitve ontološke teorije varnosti v razmerju do ostalih teorij v mednarodnih odnosih in, nadalje, z eklektičnim razumevanjem ontološke varnosti in teorije sekuritizacije kopenhagenske šole in (ii) v empiričnem delu z analizo izbranih govornih dejanj turškega predsednika Tayyba Erdogana – govorov, ki jih je imel po poskusu državnega udara l. 2016. Pokazali smo, kako Turčija po neuspelem poskusu državnega udara vzpostavlja ontološko varnost. Vir ontološke varnosti so tudi sekuritizirane identitete odnosov Turčije s pomembnim Drugim.

Ključne besede: ontološka varnost, sekuritizacija, identiteta, Turčija, Erdogan.

Ontological Security of the Republic of Turkey after the 2016 coup attempt

In the diploma thesis we defend Ontological Security Theory as an equivalent and complementary concept to classical theories in the field of International Relations. The fundamental contribution of Ontological Security Theory is belief that states, in addition to physical (security-as-survival), pursue ontological security (security-as-being) – the security of the Self. The relevance, contribution and intellectual value of the thesis is demonstrated on two levels: (i) in a theoretical-conceptual framework in an attempt to establish Ontological Security Theory in relation to other theories in International Relations and, further, by an eclectic understanding of Ontological Security Theory and the Theory of Securitization of the Copenhagen school, and (ii) in the empirical part by analyzing the selected Speech-Acts of Turkish President Erdogan. We have shown how Turkey pursue and reproduce its ontological security after a failed coup attempt. Securitized identities of the Self/Other relations become a source of ontological security.

Key words: ontological security, securitization, identity, Turkey, Erdogan.

KAZALO

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKI OKVIR	9
3 TEORETSKO-KONCEPTUALNI OKVIR	10
3. 1 Štiri razprave o teoriji mednarodnih odnosov	10
3. 1. 1 Prva razprava – realisti in idealisti	10
3. 1. 2 Druga razprava – tradicionalizem in behavior(al)izem	11
3. 1. 3 Tretja (interparadigmatska) razprava	12
3. 1. 4 Četrta razprava – racionalizem in reflektivizem	14
3. 2 Družbeni konstruktivizem	15
3. 3 Ontološka teorija varnosti	17
3. 4 Teorija sekuritizacije	20
3. 5 Sinteza teorije sekuritizacije in ontološke teorije varnosti	21
4 ONTOLOŠKA VARNOST TURČIJE	24
4. 1 Poskus državnega udara l. 2016 kot točka preloma	24
4. 2 Načini vzpostavljanja ontološke varnosti po l. 2016	25
4. 3 Analiza govornih dejanj turškega predsednika Erdogana	30
5 SKLEP	37
6 VIRI	40

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

FETO	<i>Fetullah Terrorist Organization</i>	Teroristična organizacija Fetullah
IS	Islamska država	
OTV	ontološka teorija varnosti	
PKK	<i>Partiya Karkerên Kurdistanê</i>	Kurdska delavska stranka

1 UVOD

Varnost je osnovna potreba, ki jo zasledujejo akterji in vseprisoten koncept človeške misli. Zadeva nas biološko kot pogoj za delovanje osnovnih življenjskih funkcij in civilizacijsko kot zavedno prizadevanje za družbeno, kulturno, politično, ekonomsko, okoljsko /.../ dostojnost. Danes s pojmom najsplošneje označujemo stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni in duševni ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbenih skupnosti in narave (Grizold, 1992, str. 63). Zgodovinsko je varnost osrednja tema mednarodnih odnosov. Razvoj paradigme lahko proučujemo že od starodavne Kitajske in Indije, antične Grčije in Rima, preko klasične politične filozofije, do modernih znanstvenih pristopov, ki so se usidrali z institucionalizacijo discipline mednarodnih odnosov v prvi polovici 20. stoletja (Luard, Simoniti in Grizold, 2001). Teoretski primat (razlagalno moč) pa je po drugi svetovni vojni pridobil (klasični) realizem, ki ga je z nadgradnjami, predvsem s strukturnim realizmom Kennetha Waltza, vzdrževal do konca stoletja, ko je v disciplini prišlo do t. i. konstruktivističnega obrata. Alexander Wendt (1999) je s kritiko Waltza in knjigo *Social Theory of International Politics* konstruktivizem postavil v ospredje akademske sfere. Če so tradicionalni pristopi, kot je strukturni realizem, iskali običaje in zakonitosti v svetu "tam zunaj", s katerimi pojasnjujemo in napovedujemo, je konstruktivizem z družbeno konstrukcijo sveta fokus našel v iskanju pravil, identifikaciji akterjev, institucij in struktur ter pojasnjevanju in razumevanju njihove vsebine. Pomembnost se izkaže tudi pri jeziku. Tradicionalni pristopi jeziku niso pripisovali pomena, večjega od sredstva za predstavljanje realnosti, medtem ko mu konstruktivizem podeli ontološki status in ga tako lahko proučujemo in ovrednotimo. Družbeni konstruktivizem je splošna družbena teorija ali metateorija v disciplini mednarodnih odnosov, kar pomeni, da iz nje izhaja množstvo različnih pristopov, tudi pri teoretiziranju o varnosti. Temelj imata v konstruktivizmu in družbeni konstrukciji realnosti ontološka teorija varnosti (OTV) in teorija sekuritizacije kopenhagenske šole, ki sta glavni teoretični izhodišči pričujočega dela.

Ali je varnostno vprašanje nekaj samo na sebi ali (predvsem) produkt naše lastne (miselne) konstrukcije? Ali akterji zasledujejo le varnost kot preživetje ali se lahko varne počutimo tudi drugače? Je mogoče, da države namerno vzdržujejo konfliktne odnose, čeprav predstavljajo grožnjo obstoju? Vse to bomo poskusili pojasniti v diplomskem delu. Na primeru Turčije bomo zagovarjali OTV kot enakovreden in dopolnjujoč koncept ostalim teorijam v mednarodnih

odnosih. Temeljni doprinos OTV je prepričanje, da države poleg fizične (varnost kot preživetje) zasledujejo tudi ontološko varnost (varnost biti) – varnost jaza in prepričanj o samemu sebi (Mitzen, 2006; Steele, 2005, 2008; Kinnvall, 2004; Zarakol, 2010; Rumelili, 2015a, 2015b; Adisonmez in Onursal, 2020; Subotić, 2016).

Turčija je za preučevanje OTV zanimiva, saj je njena politična in varnostna kultura polna ambivalentnosti. Situirana na mejah islamske, zahodne in vzhodne civilizacije, Turčija prikazuje določene značilnosti vseh in hkrati ne pripada nobeni. Skozi čas je razvila državno tradicijo, ki je resnično *sui generis* v mednarodni skupnosti. Ujeta med modernostjo, tradicijo in ambicijami niha med zahodnimi integracijami in "orientalskim despotizmom". Moderna Turčija je od ustanovitve dalje temeljila na idejah "očeta" republike Mustafe Kemala Atatürka. Tako imenovanih "šest puščic" predstavlja stebre ustanovne ideologije, ki so republikanizem, populizem, etatizem, nacionalizem, sekularizem in modernizem. Danes se to zdi le oddaljena preteklost. Po vzponu na oblast predsednika Erdogana in njegove stranke za pravičnost in razvoj je v sfero javnega življenja vstopila nostalgija po bivših cesarskih časih in večja vloga islama v javnem življenju, od šestih stebrov pa je v popolnosti obstal le turški nacionalizem. V Erdoganovih govorih in politikah prepoznamo množstvo spominov in praks Osmanskega cesarstva ter osrednje mesto vere, kar potrjuje nedavna spreobrnitev Hagije Sofije nazaj v mošejo, in spodbujanje turškega nacionalizma. Konstrukcijo teh identitet je kataliziral neuspeh poskus državnega udara, ki je 15. julija 2016 pretresel turški narod. OTV nam lahko osvetli razloge za to "katalizo" in pokaže smisel identitetnih narativov ter določenih, četudi samopoškodovalnih, praks, saj gre preko preživetvenih logik konvencionalnih varnostnih teorij.

2 METODOLOŠKI OKVIR

Diplomsko delo smo zastavili dvodelno. Teoretsko-konceptualni okvir bomo osmislili z deskriptivnim prikazom razvoja teoretične misli o mednarodnih odnosih v okviru štirih velikih razprav in nadalje, s postavitvijo OTV ob teorijo sekuritizacije kopenhagenske šole. Empirični del pa bo namenjen potrditvi OTV na primeru Turčije po neuspelem poskusu državnega udara leta 2016. Empirično raven bomo najprej časovno zamejili in osmislili na točki preloma, ki bo v tem primeru neuspeh poskusa državnega udara; točka preloma oz. kritična situacija je dogodek velikih razsežnosti, ki v akterju vzbudi občutek anksioznosti in onemogoča namerno delovanje (Ejdus, 2020). Nadaljevali bomo s prikazom načinov vzpostavljanja ontološke varnosti Turčije. Materijski del pa bo namenjen analizi govornih dejanj turškega predsednika Recepta Tayyipa Erdogana od neuspelega poskusa državnega udara leta 2016, kjer bomo raziskali, katere teme v izbranem obdobju sekuritizira in kako posledično izgrajuje identiteto in ontološko varnost Turčije.

Za ta namen smo si zastavili osrednje raziskovalno vprašanje: kako Republika Turčija vzpostavlja in reproducira ontološko varnost po neuspelem poskusu državnega udara l. 2016. Iz tega smo izpeljali še dve raziskovalni podvprašanji:

- (i) kako predsednik Erdogan v svojih govorih utemeljuje identiteto Turčije kot države oz. turško ontološko varnost in
- (ii) kateri so še drugi načini vzpostavljanja ontološke varnosti v Turčiji.

Preko sekundarnih virov bomo interpretativno analizirali načine vzpostavljanja ontološke varnosti v Turčiji s poudarkom na vlogi materialnih okolij ter identificiranju rutiniziranih praks in narativov. Nadalje bomo diskurzivno analizirali govore turškega predsednika, kjer se bomo oprli na eklektično razumevanje teorije sekuritizacije in OTV. Zanimalo nas bo, kako Erdogan v svojih govorih od poskusa državnega udara leta 2016 dalje skuša utemeljiti turško identiteto oz. turško nacionalno bit v razmerju do nevarnega Drugega in tako vzpostavlja ontološko varnost Turčije in "turškega". Smoter dela je torej osmisliti vzpostavljanje ontološke varnosti Turčije na podlagi govornih dejanj kot jih razvije kopenhagenska šola in prikazati razlagalno moč stičišča obeh teorij.

3 TEORETSKO-KONCEPTUALNI OKVIR

Za osmišljanje OTV v mednarodnih odnosih je potrebno najprej predstaviti razvoj teoretične misli o mednarodnih odnosih. Namen poglavja ni le deskriptivno prikazati različne teorije, prav tako ne v potrjevanju večje veljavnosti ene teorije nad drugo, temveč zgodovinsko prikazati razvoj miselnosti in vedenja o mednarodnih odnosih, da lahko širše razumemo današnji položaj "novih" teorij, kot je OTV. Posledično bomo teoretsko zgodovino predstavili v obliki štirih velikih razprav, kjer se bomo za potrebe diplomskega dela podrobneje posvetili družbenemu konstruktivizmu in teoriji sekuritizacije in, nadalje, v ta okvir umestili še OTV. Na koncu poglavja bomo ugotovitve strnili in poskušali eklektično izluščiti bistvo OTV in teorije sekuritizacije, saj bo slednje podlaga za nadaljnje empirično raziskovanje.

3.1 Štiri razprave o teoriji mednarodnih odnosov

V podpoglavju bomo predstavili razvoj teorij in vedenja v mednarodnih odnosih v obliki štirih razprav. Prvo, med realisti in idealisti, umeščamo v čas takoj po drugi svetovni vojni; drugo, med tradicionalisti in behavioristi, v šestdeseta leta dvajsetega stoletja; tretjo, interparadigmatsko, v sedemdeseta in osemdeseta leta; in četrto, med racionalisti in reflektivistami, po letu 1990.

3.1.1 Prva razprava – realisti in idealisti

Temelji prve razprave v znanosti o mednarodnih odnosih med realisti in idealisti, ki se je odvila po prvi svetovni vojni, so predvsem zgodovinska, filozofska in družbenopolitična razmišljanja posameznih zgodovinskih obdobj (Brglez, 2008, str. 85). Znotraj teh okvirjev sta se razvili dve nasprotujoči si misli: (i) realistična s Tukididovimi Melijskimi dialogi in pomembnostjo moči, Machiavelijevim Princem s kritiko morale ter s Hobbsovimi Leviatanom in anarhičnim naravnim stanjem, ki temelji na slabi in nespremenljivi človekovi naravi ter (ii) "utopistična" s projekti večnega miru Erazma, Penna, Sullyja in drugih, ki pa temelji na altruistični ali vsaj spremenljivi človekovi naravi (prav tam, str. 86).

Iz tega so črpali teoretiki prve razprave, ki se je odvila med obema vojnama. Disciplina se je razvijala na podlagi Wilsonovega liberalnega internacionalizma, ki pa kmalu več ni uspel pojasnjevati zaostrovanja in prevlade egoističnih interesov tridesetih let. Posledično sta

realistično misel obudila Edward Hallett Carr in Hans Morgenthau. Deli *The Twenty Years' Crisis* (Carr, 1945) in *Politics Among Nations* (Morgenthau, 1948) sta nastali kot kritika in odgovor na idealistične zmotnosti medvojne dobe. Carr (1945) je v svojem delu izzval idealistične predpostavke o moralnem univerzalizmu in ideji harmonije interesov, ki jih je označil za utopijanizem. "Moralnost je lahko le relativna, ne univerzalna" (prav tam, str. 19). Nadalje pravi, da doktrino harmonije interesov zagovarjajo privilegirane skupine, "da upravičijo in ohranijo svoj prevladujoči položaj" (prav tam, str. 75). Carr je nasproti ideji harmonije interesov postavil realnost konflikta interesov. Trdil je, da je svet razdeljen med partikularne interese različnih posameznikov in skupin. V takem konfliktnem okolju red ne temelji na moralnosti, ampak na moči – še moralnost sama je produkt moči (prav tam, str. 61). Po drugi strani pa je bil Hans Morgenthau natančnejši in bolj konsistenten. Pod vplivom Hobbesa in drugih je v ospredje postavil sebično in moči željno človekovo naravo. Glavni vzrok za konflikt je po Morgenthauvu nenasitno, brezčasno in univerzalno poželenje po oblasti, ki izhaja iz *animus dominandi* – želje po prevladi. Kot je navedel (1948, str. 25), je "mednarodna politika, kot vsaka politika, boj za oblast". Na podlagi treh izhodišč: nacionalnega interesa, moči in ravnotežja moči (Brglez, 2008, str. 87) je postavil šest načel političnega realizma, temelječega na objektivnih zakonih, ki izvirajo iz človekove narave, interesih definiranih z močjo in na odnosih med državami, za katere ne veljajo moralne norme, ampak politične posledice (Morgenthau, 1948, str. 7–25).¹

3. 1. 2 Druga razprava – tradicionalizem in behavior(al)izem

Če je bila prva razprava znotraj tako imenovanih tradicionalistov predvsem ontološka, aksiološka² in na ožji teoretični ravni (Brglez, 1996, str. 22; Brglez, 2008, str. 88), je druga razprava v šestdesetih letih med tradicionalisti (političnimi realisti in liberalisti) in behavioristi odprla epistemološka in metodološka vprašanja, kako nastaja védnost (kako sploh lahko pridemo do spoznanja) in katere metode za to uporabiti. Medtem ko so tradicionalisti zagovarjali interpretativne historicistične metode, so behavioristi trdili, da lahko disciplina mednarodnih odnosov napreduje le z uporabo metod naravoslovnih znanosti (prav tam).³ Glavna protagonistka razprave sta bila Hedley Bull na strani tradicionalistov in Morton Kaplan

---

¹ Brglez (2008, str. 87) še opozori na dejstvo, da prva izdaja *Politics Among Nations* ne vključuje teh šest načel. Bila so naknadno dodana v drugo izdajo l. 1954, predvsem kot odgovor na behavioristično kritiko o potrebi večje znanstvenosti v disciplini (prav tam).

² Aksiologija je filozofski nauk o tem, kaj je vrednota.

³ Za tradicionaliste je značilen poskus zgodovinskega razumevanja, razlage in utemeljevanja mednarodnih odnosov – deduktivno. Behavioristi pa so zagovarjali induktivno empiricistično paradigmo spoznavanja in kvantitativno metodologijo (Brglez, 1996, str. 22).

na strani behavioristov. Bull je trdil, da so tokovi globalne politike nujno interpretativni in da v polje s toliko spremenljivkami ne moremo vsiliti urejenega sistema proučevanja. Zapisal je, da do pomembnih dognanj o mednarodnih odnosih s tako strogimi standardi preverjanja in dokazovanja ne pridemo (Bull, 1966, str. 361). Po drugi strani pa je Kaplan nasprotoval tradicionalistični širini analize, saj posplošitve neselektivno uporabljajo v ogromnem časovnem in prostorskem okvirju. Nadalje naj bi bile te posplošitve namerno ohlapno uokvirjene, da so lahko konsistentne s praktično vsem dogajanjem v svetu (Kaplan, 1966, str. 388). Behaviorizem so prav tako kritizirali zaradi domnevne šibke dodane vrednosti v disciplini mednarodnih odnosov. Po Sandersu (2002, str. 51) naj bi bil njegov problem ukoreninjenost v pozitivizem.⁴ Tako stroga metodologija bi pomenila zavračanje neizmerljivih dejavnikov, kot sta na primer človeško zaznavanje in motivacija. Prav tako bi to preprečilo razvoj normativnih teorij, saj se osredotočajo na ne-izkustvene parametre "kaj bi moralo biti".

Različni avtorji različno interpretirajo izid razprave, vsekakor pa je behaviorizem pustil močan pečat v akademski sferi. Schmidt (2002, str. 15) opazi štiri posledice, in sicer delno izgubo intelektualne avtonomije discipline mednarodnih odnosov, razkol med ameriško (pozitivistično) in ostalo akademsko sfero, ločitev politične teorije in teorij mednarodnih odnosov ter marginalizacijo normativnosti v disciplini.⁵

3. 1. 3 Tretja (interparadigmatska) razprava

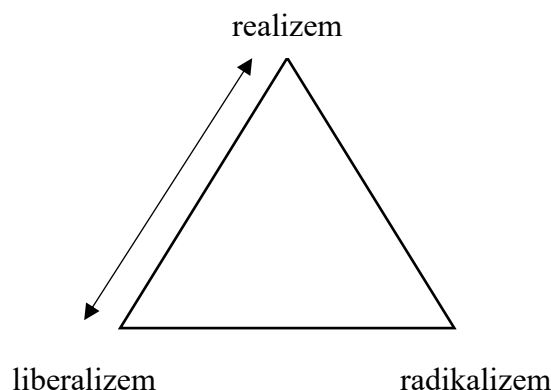
Interparadigmatsko razpravo lahko umestimo v sedemdeseta in osemdeseta leta dvajsetega stoletja, ko sta se ob pešajočim realističnim konceptom postavila pluralizem (liberalizem) in strukturalizem (marksizem, radikalizem). Skupne točke teh treh teorij najdemo predvsem na metateoretični (filozofski) ravni. Vse tri so ukoreninjene v pozitivistične predpostavke o: (i) korespondenčni teoriji resnice in ločitev subjekta od objekta; (ii) metodološki enotnosti, ki izhaja iz naravoslovnih znanosti; in (iii) vrednostni nevtralnosti raziskovalca (Brglez, 2008, str. 90). Če je za prvi dve debati značilen linearni odnos, pa je struktura tretje trikotna (Waever, 1996; 1997), glej sliko 1. Ob dominantni osi med realističnimi in liberalnimi pristopi v poznih sedemdesetih je marksizem postal prepoznan kot legitimna alternativa (Waever 1997, str. 12). Za potrebe dela se bomo bolj posvetili neo-neo razpravi.

---

⁴ Glavne predpostavke pozitivizma razložimo na začetku poglavja o interparadigmalni razpravi.

⁵ Waever (1997, str. 12) izpostavi, da je zaradi navznoter naravnane druge razprave prišlo do višje profesionalizacije discipline.

Slika 3. 1: Razprava med paradigmami

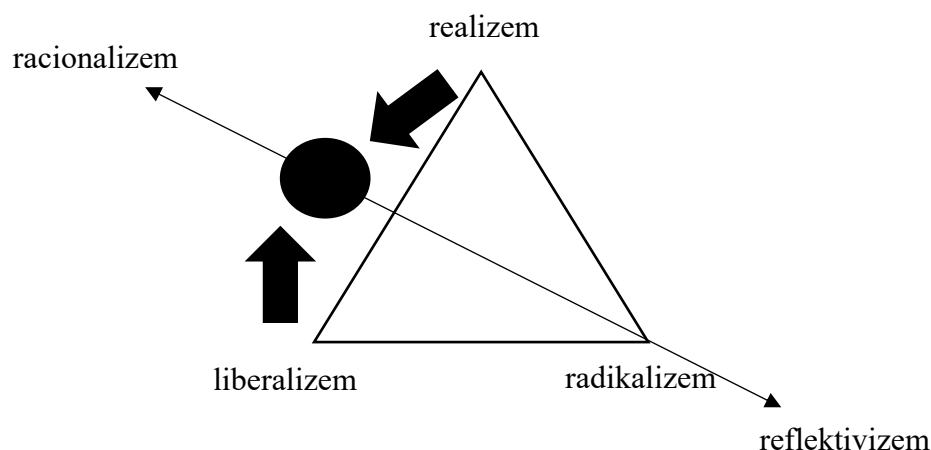
Vir: prevzeto od Waever (1996, str. 151)

Glavnino liberalnega pristopa sta tvorila Robert Keohane in Joseph Nye, ki sta z delom *Power and Interdependence* (Keohane in Nye, 1977) nadomestila primat *Politics Among Nations* (Waever 1997, str. 12). Poudarjala sta učinke transnacionalnih odnosov na meddržavni sistem, zlasti na področju suverenosti, in na zunanjo politiko. Prav tako sta opozarjala na izzive mednarodnih organizacij in na učinke, ki bi jih takšna paradigma imela na ravnovesje med državami in na ravnovesje znotraj same discipline (Keohane in Nye, 1977, str. 11). Na drugi strani pa je konec sedemdesetih realizem v ospredje zopet postavil Kenneth Waltz. Z delom *Theory of International Politics* (Waltz, 1979), ki izzide 1979, klasični realizem pretvori v strukturnega, ki ni več utemeljen na slabi človekovi naravi, ampak na anarhični strukturi mednarodnega sistema, ki je sestavljen iz strukture (neodvisna spremenljivka) in enot (države). Glavne značilnosti so načela organiziranosti, diferenciacija enot in distribucija moči med enotami (Waltz, 1979, str. 88). Struktura mednarodnega sistema je anarhična, kar pomeni, da ne obstaja višje avtoritete od držav, ki bi vplivala na sistem. Spremeni se le, če se spremeni distribucija moči med enotami (Waltz, 1979, str. 97).

Posledično obe "neo-teoriji" vidita resničnost, kot si želita. Waever (1997, str. 13–14) tako poudari, da so rezultati njihovih empiričnih raziskav neizogibno odvisni od teorij, s katerimi se poistovetijo. Čeprav imata teoriji različen fokus opazovanja, se v metodologijah in določenih pogledih dovolj ujemata, da ustvarita neo-neo sintezo. Teoriji sta prav tako dovolj inkomenzurabilni, da lahko soobstajata, pri čemer ima vsaka paradigma svojo resnico in svoj "jezik" (prav tam). Neo-neo sinteza, ki je temelj racionalistov in ki se razvije znotraj tretje

razprave pa predstavlja tudi vezni člen do četrte med racionalisti in reflektivisti (Waever, 1997, str. 17–18) – glej sliko 2.

Slika 3. 2: Neo-neo sinteza in prehod v četrto razpravo

Vir: prirejeno po Waever (1996, str. 165)

3. 1. 4 Četrta razprava – racionalizem in reflektivizem

Pri četrthi razpravi med racionalisti in reflektivisti bomo najprej orisali glavne podstati razprave, nato pa se bomo bolj konkretno posvetili družbenemu konstruktivizmu in teoriji sekuritizacije. Čeprav mnogi avtorji zagovarjajo samo tri razprave, bomo tukaj sledili tistim (Waever, 1996 in 1997; Brglez 1996 in 2008), ki zagovarjajo štiri.

Na strani racionalistov imamo glavni tok discipline⁶, utemeljene na pozitivizmu, na drugi strani pa različne reflektivistične pristope, utemeljene na postpozitivizmu. Tako se bomo naslonili na Brglezovo (2008, str. 97–100) tipologijo, ki jo opredeli na podlagi kritičnosti do pozitivistične epistemologije. Skupne točke sicer heterogenih nepozitivističnih epistemologij so predvsem v zanikanju metateoretičnih predpostavk pozitivističnega raziskovanja (prav tam). Nepozitivistične pristope je mogoče razdeliti na: (i) zgodovinsko-sociološke, ki problematizirajo razvoj oblik družbenega organiziranja, izpostavljajo različne vire družbene moči in preučujejo zgodovinskost države kot relativno samostojnega akterja; (ii) družbeno-konstruktivistične, ki izhajajo iz teze o družbeni konstrukciji realnosti⁷; (iii) nove normativne

⁶ Tu mislimo neo-neo razpravo in njuno sintezo.

⁷ Brglez (2008, str. 97) še doda, da se s to tezo enotnost konstruktivistov konča. Mnogi se namreč postavljajo kot most med racionalisti in reflektivisti. Takšna razvejanost pa jim omogoča primat v teoretiziranju o mednarodnih odnosih.

teorije, ki izpostavljajo vedno in povsod prisotne aksiološke komponente teoretičnega diskurza v obliki različnih etičnih tradicij, vprašanj vojne in miru ter obnovljenega liberalnega stališča pravičnosti in človekovih pravic; (iv) neo-gramscijevske in ostale marksistične pristope, ki analizirajo mednarodno politično ekonomijo od spodaj navzgor in širijo marksistična pojmovanja družbenih sil, ki delujejo v kapitalistično pogojenih družbenih odnosih; (v) kritično-teoretične pristope, ki problematizirajo obstoječi mednarodni red, izpostavljajo totaliteto mednarodne stvarnosti, izpodbijajo legitimnost obstoječih institucij in predlagajo strateške rešitve, ki bi vodile v večjo družbeno emancipacijo; (vi) feministične, ki vidijo disciplino kot domeno privilegiranih angleško govorečih moških in posledično skušajo dekonstruirati seksistične pristope in izključevalne prakse; (vii) postmodernistične in poststrukturalistične, ki popolnoma zavračajo enotno teorijo. Poudarjajo zgodovinske, kulturne in jezikovne prakse, ki konstruirajo subjekte in objekte, dejstva in vrednote ter teorijo in prakso; in (8) postkolonialistične, ki dodajo v polje mednarodnih odnosov dimenzijo rasne strukture. Izpostavljajo predvsem probleme imperializma in reprodukcije kolonialnih in neokolonialnih struktur dominacije.

3. 2 Družbeni konstruktivizem

V tem podpoglavju bomo predstavili (družbeni) konstruktivizem, ki predstavlja (meta)teoretski temelj OTV. Čeprav je konstruktivizem relativno novejša teorija mednarodnih odnosov, je hitro postala eden izmed vodilnih pristopov. Kot že omenjeno, slednje verjetno velja zaradi njegove razvejanosti in poskusa umestiti se kot *via media* med racionalisti in reflektivistami (Brglez, 2008, str. 97) in nadalje zaradi dejstva, da je konstruktivizem predvsem splošna družbena teorija oziroma metateorija discipline mednarodnih odnosov, kar pa pomeni, da prihaja do mnoštva različnih pristopov znotraj teorije same (prav tam, str. 107). Temelje konstruktivizma najdemo predvsem v socioloških razpravah Emila Durkheima, Maxa Webra in Anthonyja Giddensa; v disciplino, kot koherentna teorija, pa je vstopil v poznih osemdesetih (Sterling–Folker, 2006, str. 115). Glavni protagonist je Alexander Wendt, ki je najprej z esejem *Anarchy is What States Make of It* (Wendt, 1992) in kasneje z epohalnim delom *Social Theory of International Politics* (Wendt, 1999) konstruktivizem postavil v glavni tok discipline mednarodnih odnosov.

Temelj konstruktivizma je teza o družbeni konstrukciji realnosti (Onuf, 1989). Wendt (1999, str. 1) je definiral dve glavni načeli: (i) strukture človeškega združevanja so determinirane bolj

s skupnimi idejami kot materialnimi silami in (ii) identitete in interesi akterjev so konstruirani s temi skupnimi idejami in ne dane po naravi. Prvo načelo predstavlja idealistični in družbeni pristop, saj sledi skupnim idejam in nasprotuje materialističnim poudarkom na biologijo, tehnologijo in okolje. Drugo načelo pa je holistično ali strukturalistično, saj s poudarkom na moči družbenih struktur nasprotuje individualističnemu pristopu o zvedovanju družbenih struktur na posameznika (prav tam). Družbeno konstrukcijo realnosti je Wendt (1995, str. 73) odlično predstavil z razlago, da je 500 britanskih kosov nuklearnega orožja manj ogrožajoče za Združene države Amerike kot pet kosov nuklearnega orožja Severne Koreje. Teh identifikacij ne povzroča nuklearno orožje (materialna struktura), ampak pomen, ki ga tej materialni strukturi podamo (idejna struktura). Skupno razumevanje (intersubjektivnost) pa je temelj njihove interakcije. Proces nastajanja intersubjektivnega razumevanja in posledično nastajanja identitet in interesov vsebuje cikel signaliziranja, interpretiranja in odgovarjanja (Sterling–Folker, 2006, str. 116). Med sabo poskušamo z besedami in dejanji signalizirati namero in pomen, nadalje interpretiramo in podajamo pomen tem besedam in dejanjem in nazadnje poustvarimo besede in dejanja, s katerimi signaliziramo odgovarjajočo namero in pomen (prav tam). V tem smislu konstruktiviste zanima, kako akterji kolektivno interpretirajo in nalagajo skupne pomene na objekte in dejanja in posledično s tem kolektivno ustvarjajo družbeno realnost (prav tam).

Oprelimo lahko dva glavna tabora v konstruktivizmu. Konvencionalni ("mehki") konstruktivisti z Wendtom na čelu so blizu pozitivizmu predvsem v metodologijah, medtem ko kritični realisti povsem zavračajo pozitivizem in prisegajo na reflektivistične in interpretativne metodologije. Eden prvih predstavnikov slednjih je Nicolas Onuf. Ted Hopf (1998, str. 181–185) predstavi glavne razlike med obema: (i) ontologija: konvencionalni konstruktivisti trdijo, da znotraj epistemske skupnosti lahko pride do konsenza o širše sprejetih, intersubjektivnih izjavah, medtem ko kritični konstruktivisti takšno pozicijo zavračajo – vsak koncept in fenomen bi moral biti analiziran kot unikat in originalen; (ii) epistemologija: konvencionalni konstruktivisti sprejmejo intersubjektivna pravila pozitivistične metodologije, kritični konstruktivisti na drugi strani pa trdijo, da bi slednje vodilo v umetno dojetje družbenega procesa kot stabilnega in statičnega; (iii) odnos do identitete: konvencionalni konstruktivizem se osredotoča predvsem na reproduktivne prakse, kritična različica pa zavrača možnost takih posploševanj in se osredotoča na razumevanje, kako akterji sprejmejo dane izjave kot resnične in druge zavrnejo kot neresnične; (iv) položaj raziskovalca: s konvencionalnega vidika raziskovalec analizira pojav od zunaj in je objektivni, ki preprosto

opiše in razloži raziskovalno temo, ne da bi vanjo posegal. Kritični pristop pa pravi, da raziskovalec z opazovanjem oblikuje predmet raziskovanja, prav tako pa raziskovalca predmet raziskave oblikuje nazaj⁸ in (v) odnos do moči: konvencionalni konstruktivizem kategorijo moči dojema kot analitično nevtrarno, a priznava, da na družbene interakcije močno vplivajo odnosi moči. Kritični konstruktivizem pa postavlja hierarhijo in neenakost distribucije moči v središče svoje agende (Hopf, 1998, str. 181–185). Nadalje glavno razliko med obema Brglez (2008, str. 160) vidi v državocentrizmu konvencionalnih, šibkih konstruktivizmov in osredotočenost na pravila kritičnih, robustnejših variant družbenega konstruktivizma.

Sedaj, ko smo prikazali smisel družbenega konstruktivizma, pa se bomo ustavili še pri dilemi delovanja in strukture.⁹ Konstruktivisti sprejemajo neke vrste dialektično povezanost delovanja in strukture (Brglez, 2008, str. 160), pri čemer sta tako delovanje kot struktura sokonstruirana, kar pomeni, da struktura vpliva na delovanje in obratno, da akter vpliva na strukturo.¹⁰

3. 3 Ontološka teorija varnosti

Za nadaljnje razumevanje se najprej ustavimo pri pojmu "ontološka". Ontologija je temeljna filozofska disciplina, ki se ukvarja z vprašanjem biti oz. kaj obstaja (Hofweber, 2017). Številna temeljna filozofska vprašanja so ontološka: ali obstaja bog, obstoj več svetov itd. Vse to zadeva ontologijo v smislu, da se ukvarja s tem, ali določena stvar oz. entiteta obstaja. Vendar pa se za ontološko običajno upošteva tudi vprašanje najbolj splošnih struktur biti, entitet in vsega bivajočega (prav tam). V tem smislu ontološko v ontološki teoriji varnosti pomeni najbolj temeljno varnostno vprašanje akterja, tj. varnost biti.

Kot že omenjeno ima OTV¹¹ (meta)teoretsko podlago v družbenem konstruktivizmu. Pred tem se je o ontološki varnosti teoretiziralo v drugih disciplinah, predvsem v psihoanalizi in sociologiji, izhaja pa iz psihologije in psihiatrije. Psihiater Ronald David Laing (1960, str. 43–47) je pisal o številnih grožnjah ontološki varnosti, ki izhajajo iz značaja družbenih struktur in

---

⁸ Gre za t. i. "dvojno hermenevtiko" Anthonyja Giddensa (1984).

⁹ Delovanje lahko razumemo kot zmožnost posameznika, da deluje neodvisno in sprejema svoje odločitve, strukturo pa kot ponavljajoče se vzorčne ureditve, ki omogočajo ali omejujejo odločitve in možnosti, ki so na voljo (npr. Barker, 2005, str. 448).

¹⁰ Takšno pozicijo je prvi zavzel Anthony Giddens v teoriji strukturacije, kjer poskuša iti preko dualizma dileme strukture in delovanja in zavzame stališče o dualnosti strukture, kjer je struktura tako medij kot rezultat družbenega delovanja in kjer so akterji in strukture sokonstruirane entitete z enakim ontološkim statusom (Giddens, 1984).

¹¹ Ko govorimo o Ontološki teoriji varnosti (OTV), mislimo na teorijo mednarodnih odnosov, ko govorimo o ontološki varnosti pa govorimo o konceptu na splošno.

iz odtujenih družbenih odnosov, ki komodificirajo in depersonalizirajo posameznike. Anthony Giddens pa utemelji koncept ontološke varnosti in eksistencialne anksioznosti v razmerju do modernizma in globalizacije in ju premakne na societalno raven z bolj strukturnim razumevanjem koncepta (Kinnvall in Mitzen, 2017, str. 4). Po Giddensu (1984; 1991) si ontološko varen, če na ravni nezavednega in praktične zavesti poseduješ odgovore na štiri temeljna vprašanja o obstoju in biti, o končnosti in človekovemu življenju, o odnosih z drugimi ter o kontinuiteti identitete Jaza (prav tam, str. 55). V luči nepričakovanih dogodkov (točka preloma) velikih razsežnosti, ki porušijo vsakodnevne rutine, posamezniki postanejo ontološko ogroženi in v ospredje diskurzivne zavesti¹² jim pridejo temeljna vprašanja, ki priključijo občutek sramu, anksioznosti in, v najslabšem primeru, nezmožnost namerne delovanja (Ejdus, 2020, str. 16). Ontološka varnost je tako osnovna potreba, ki temelji na posameznikovemu strahu pred negotovostjo. Negotovost razumemo kot grožnjo sami identiteti (Mitzen, 2006, str. 345). Nadalje, da bi lahko delovali, morajo posamezniki z vsiljevanjem kognitivnega reda zmanjšati negotovost do dopustne meje, kjer se še počutijo prepričane v predvidljivo reproduciranje njihovega okolja (prav tam, str. 346). Rečemo lahko, da so zasledovalci ontološke varnosti.¹³ To jim uspeva preko rutin. Rutine pomirjajo kognitivno okolje in s tem zagotavljajo posameznikom načine spoznavanja sveta, s čimer jim dajo občutek gotovosti, kar pa posledično omogoča delovanje (prav tam, str. 347).

Do sedaj smo razložili koncept ontološke varnosti na primeru posameznika. OTV kot koherentno teorijo mednarodnih odnosov in kot ločen raziskovalni program pa v disciplino uvedejo Jennifer Mitzen (2006), Brent Steele (2005; 2008) in Catarina Kinnvall (2004; 2006). Z izhajanjem iz koncepta države kot akterja, so avtorji antropomorfizirali¹⁴ države in predpostavili, da prav tako kot posamezniki, tudi države zasledujejo ontološko varnost. Temeljni doprinos teorije je torej v prepričanju, da države poleg fizične varnosti (varnost kot preživetje) zasledujejo tudi ontološko varnost (varnost biti) – varnost Jaza in prepričanj o samemu sebi (Mitzen, 2006; Steele, 2007, 2008; Zarakol 2010; Rumelili, 2015a, 2015b). Če smo pri posameznikih trdili, da so ontološko varni, če posedujejo odgovore na štiri temeljna vprašanja, lahko sedaj posledično to prevedemo na države oziroma akterje v mednarodnem

---

¹² Da pojasnimo razliko med diskurzivno in praktično zavestjo. Diskurzivna zavest je zmožnost posameznikov, da verbalno izrazijo svoja dejanja, praktična zavest pa je "tiho" (*tacit*) znanje "kako naprej", brez da bi to rabili diskurzivno izraziti in je ključnega pomena za ontološko varnost (Giddens, 1984 41–45).

¹³ angl. *Ontological security-seeking*.

¹⁴ Antropomorfiziranje lahko pojasnimo kot prenašanje človeških lastnosti ali odnosov na druga bitja, predmete, pojave ali povsem abstraktne pojme. Tu izhajajo iz Wendtovega stališča (1999, str. 194), da "države so prav tako namenski akterji s čutom Jaza".

okolju. Prvo temeljno vprašanje se nanaša na obstoj in biti. Države morajo prav tako kot posamezniki imeti zaupanje v kontinuiteto zunanjega okolja. Eden od ontoloških okvirjev držav tako zagotavlja družba držav z vsemi svojimi tradicijami in institucijami. Države morajo vedeti kaj pričakovati od mednarodne družbe in morajo imeti občutek pripadnosti v obstoječem redu (Ejdus, 2020, str. 18).¹⁵ Drugo temeljno vprašanje se nanaša na končnost in človeško življenje.¹⁶ Ta končnost pa ni le dimenzija posameznika, ampak tudi političnih akterjev. Čeprav so države bolj vzdržljive kot posamezniki, lahko ob najmanjšem vidiku njihove končnosti v ospredje pride občutek velike anksioznosti na kolektivni ravni (prav tam, str. 20).¹⁷ Tretje temeljno vprašanje se nanaša na izkušnje z drugimi. Prevedeno na raven mednarodnih odnosov to pomeni sposobnost političnih akterjev ali držav, da vzdržujejo stabilne odnose s pomembnimi drugimi (prav tam, str. 21).¹⁸¹⁹ Ker je drugi konstitutivni del Jaza, bi prekinitve takšnega odnosa vzbudila anksioznost in ontološko ogroženost subjekta – obstoj sovražnika ogroža fizično varnost države in je hkrati vir njene ontološke varnosti (Mitzen, 2006; Rumelili, 2015a, 2015b). Zadnje temeljno vprašanje pa se nanaša na kontinuiteto identitete Jaza²⁰. V svetovni politiki akterji za zagotavljanje ontološke varnosti v času in prostoru neprekinjeno konstruirajo avtobiografske narative. Ti narativi se v času odvijajo skozi pretekle izkušnje ali vizije prihodnosti, v prostoru pa umeščajo sebstvo okoli namišljenih središč in v raziskovanje novih obzorij (Ejdus, 2020, str. 22).²¹ Za obstoj države je najpomembnejši tako imenovani glavni spominski narativ – osnovna kulturno konstruirana zgodba, ki skupini zagotavlja pojem skupne preteklosti (Zerubavel, 1995, str. 6). Ta zgodba je sestavljena iz političnih mitov, ki povežejo zgodovino, in legend z namenom ustvarjanja zavezanosti vsakega posameznika k njegovi skupnosti (Ejdus, 2020, str. 24).

Sedaj, ko smo pokazali temelje ontološke varnosti držav, se posvetimo še trenutku, ko države postanejo ontološko ogrožene. Ta fenomen Ejdus (2017; 2018; 2020) po Giddensu (1984)

---

¹⁵ Ejdus (2020, str. 18) še doda, da s tem ko se države "počutijo kot doma" v obstoječem redu, si zagotovijo določeno stopnjo kognitivnega nadzora nad regionalnim in mednarodnim okoljem.

¹⁶ Giddens (1991, 41–48) opredeli, da gre tu za jasno časovno dimenzijo človekove minljivosti nasproti časovni neskončnosti oziroma večnosti.

¹⁷ Anksioznost zaradi minljivosti moramo ločiti od strahu o fizičnem preživetju, saj je ta usmerjen proti objektim grožnjam, ki so znane in znamo proti njim ukrepati (Ejdus, 2020, str. 20).

¹⁸ Vidimo lahko podobnost s prvim temeljnim vprašanjem, vendar pa pri prvem gre za rutinizacijo določenih praks v mednarodnem sistemu kot je mednarodno pravo, pri relacijskem vprašanju pa gre za stalnost razmerij s pomembnimi drugimi (Ejdus, 2020, str. 21).

¹⁹ Mitzen (2006) predstavi, da so ti odnosi lahko kooperativni ali konfliktni.

²⁰ Identiteta Jaza (angl. *Self-identity*) je po Giddensu (1991, str. 53) Jaz kot reflektivno razumljen v svoji biografiji.

²¹ Wendt (1999, str. 224) ponazori na primeru vestfalskega reda. Glavni narativ vestfalskih držav je v sklicevanju na osebno identiteto suverenosti subjekta.

poimenuje kritična situacija, v delu pa smo se odločili za pojem točka preloma. Kot že omenjeno, je rezultat teh nepredvidljivih dogodkov ontološka ogroženost (države). Posledično pa želijo države ponovno vzpostaviti rutine in pridobiti kognitivni nadzor nad spremenjenim okoljem (prav tam). Točke preloma in odgovori nanjo se razlikujejo od primera do primera. Lahko so takšne razsežnosti, da so prizadeti vsi štirje aspekti ontološke varnosti, kar zahteva diskurzivno intervencijo z vrha političnega vodstva (Ejdus, 2020, str. 24). Takšni dogodki, ki v diskurzivno zavest vpeljejo kolektivno anksioznost, preprečujejo kolektivno delovanje. V določenih primerih se zato države togo oklepajo starih rutin, čeprav so lahko samopoškodovalne (Mitzen, 2006), ali pa se zatečejo k identitetnim narativom, ki zmanjšujejo anksioznost (Subotić, 2016). Nadalje lahko akterji vežejo identitetne narative na grajena ali naravna materialna okolja. Takšno okolje postane ontični prostor (Ejdus, 2020, str. 25–30). Z ukoreninjenjem Jaza v materialni svet države prav tako odbijajo anksioznost. Odgovori na točko preloma so odvisni predvsem od resnosti krize in možnosti, ki jih posedujejo države. V delu želimo pokazati, da je sekuritizacija ena izmed možnih odgovorov.

3. 4 Teorija sekuritizacije

Teorijo sekuritizacije je v devetdesetih letih razvila kopenhagenska šola varnostnih študij, katere glavni predstavniki so Barry Buzan, Ole Wæver in Jaap de Wilde. Teorijo lahko umestimo med kritične pristope k varnosti (C. A. S. E. Collective, 2006), čeprav ima zelo širok spekter zajemanja in jo avtorji različno umeščajo. Brglez (2008, str. 140) jo zaradi diskurzivnega pogleda na svet epistemološko umesti med poststrukturalistične pristope, Emmers (2004, str. 172) pa jo opiše kot sintezo konstruktivizma in realizma, saj sta pristop ustanovila 'konstruktivistični realist' angleške šole Buzan in samooklicani 'poststrukturalistični realist' Ole Wæver (C. A. S. E. Collective, 2006, str. 452). K temu Wæver (2014, str. 29) doda, da sekuritizacijska teorija združuje elemente realizma, konstruktivizma in poststrukturalizma in da priznava tako vzročno kot konstitutivno logiko.

O sekuritizaciji je prvi teoretiziral Ole Wæver (1989) v članku *Security, the Speech Act: Analysing the Politics of a Word*. V varnostne študije vpelje diskurzivni pristop, kar črpa iz filozofije jezika J. L. Austin. Austin (1962, str. 5–6) zagovarja, da obstajajo izreki, ki ne le opisujejo svet, ampak se vanj "vmešavajo" in jih ne moremo analizirati v smislu resničnosti in

napačnosti.²² Ti izreki so govorna dejanja. Waever (1989, str. 5–6) varnost opredeli kot govorno dejanje in doda, da s tem ko predstavnik oblasti uporabi izraz varnost, nek primer prestavi v domeno, kjer si pridružuje posebno pravico uporabiti vsa potrebna sredstva za zaustavitev tega razvoja. Bolj definirano je torej sekuritizacija proces, pri katerem določenemu vprašanju pristavimo varnostni predznak, ga s tem umaknemo iz prostora vsakodnevne politike v prostor, kjer lahko v imenu varnosti za zaustavitev grožnje in rešitev referenčnega objekta upravičimo vsa skrajna sredstva in ukrepe, ki nam jih sicer javnost ne bi dovoljevala (Buzan in drugi, 1998, str. 23). Vprašanja niso varnostna *per se*, ampak takšna postanejo, ko jih akterji tako označijo (Buzan in drugi, str. 24). Sestavni del procesa so štiri komponente: (i) sekuritizacijski akter, ki sekuritizira vprašanje; (ii) eksistencialna grožnja, ki jo je akter definiral; (iii) referenčni objekt, ki mu grozi obstoj; in (iv) občinstvo, ki mora sprejeti nek problem kot varnostno grožnjo, s čimer se proces sekuritizacije zaključi (Buzan in drugi, str. 36–41; Balzacq, 2005, str. 171). Waever (1995, str. 46) operacionaliziran proces prikaže tako:

V poimenovanju določenega razvoja dogodkov kot varnostni problem, si "država" prisvoji posebno pravico, takšno, da bo na zadnji stopnji problem vedno definiran s strani države in njenih elit. Poskušati vplivati na vladajočo elito o neželenih temeljnih političnih spremembah je tako, kot bi igral igro z nasprotnikom, ki lahko spreminja pravila kadar želi. Imetniki moči lahko vedno uporabijo instrument sekuritizacije, da dobijo nadzor nad določenim vprašanjem. Po definiciji je nekaj varnostni problem, ko elite izjavijo tako.

Z namenom razširjanja spektra varnostnih vprašanj kopenhagenska šola poleg držav predlaga še druge referenčne objekte. Varnostno domeno iz političnega in vojaškega sektorja prestavi še v ekonomski, okoljski in societalni sektor. V ekonomskem sektorju je referenčni objekt lahko na primer nacionalno podjetje, v okoljskem habitat, v societalnem pa identiteta (Buzan in drugi, 1998, str. 22–23).

3. 5 Sinteza teorije sekuritizacije in ontološke teorije varnosti

Za boljše razumevanje bomo najprej nadalje razvili določene omenjene pojme obeh teorij. Glavni pojem poglavja je identiteta. Kot smo že pokazali, je zaverovanost v identiteto Jaza videno kot osrednje sredstvo, s katerim akterji ustvarjajo občutek gotovosti v svetu in njihovem položaju znotraj njega. Ohranjanje jasnih in stalno reguliranih distinkcij med identiteto Jaza napram Drugega vzpostavlja kognitivni red in jasna pričakovanja v vzajemnem odnosu.

---

²² Austin (1962, str. 5–6) nadalje razloži, da so to izreki, ki nekaj počnejo, na primer stave, obljube ali poimenovanja.

Nanašajoč na dela Bahar Rumelili (2015a; 2015b) in Stuarta Crofta (2012) bomo poskušali smiselno predstaviti zvezo med identiteto kot temeljem ontološke varnosti in njene povezanosti s procesom sekuritizacije. Kot omenjeno vidijo predstavniki kopenhagenske šole identiteto kot referenčni objekt znotraj societalne varnosti, zato je smiselno, da razmišljamo znotraj teh okvirjev.

Croft (2012) je izrecno poskusil vključiti vprašanje ontološke varnosti skozi preoblikovanje teorije sekuritizacije. Pokazal je, kako se je v iskanju ontološke varnosti skozi proces sekuritizacije (nevarnega) Drugega, v tem primeru "džihadističnih" britanskih muslimanov, preoblikovala britanska identiteta (Croft, 2012, str. 6). Za Crofta (2012, str. 73) sekuritizacija identitete vodi v sekuritizacijo subjektivnosti – intenzivno iskanje ene same stabilne identitete, ne glede na njen dejanski obstoj. Povedano drugače Croft pokaže, kako z ustvarjanjem in vzdrževanjem sekuritiziranih identitet zagotavljamo potrebno gotovost v okolju, kar je osrednjega pomena za zagotavljanje ontološke varnosti.

Croftova analiza nam poda pomembne temelje v nadaljnjem razmišljanju, vendar pa menimo, da so za naše delo bolj pomembne ugotovitve Bahar Rumelili, saj jasneje opredeli distinkcijo med, za nas pomembnimi, koncepti. Rumelili (2015b) tako kot Mitzen (2006) zagovarja, da lahko konfliktni odnosi reproducirajo ontološko varnost, saj zagotavljajo stabilne in jasno opredeljene identitete v razmerju s pomembnim drugim. Do ugotovitev pride na podlagi ločevanja fizične (varnost kot preživetje) od ontološke (varnost biti) varnosti in Giddensovega ločevanja strahu in anksioznosti. Giddens (1991, str. 43) trdi, da je strah odgovor na specifično grožnjo, kar pomeni, da ima znan objekt, anksioznost pa je splošno čustveno stanje in takšnega objekta nima. Rumelili (2015b) tako razlike med fizično in ontološko ogroženostjo vidi predvsem v različnih oblikah praks in čustev, ki ju generirajo – strah fizično in anksioznost ontološko. Nadalje trdi, da je koncept societalne varnosti²³ kopenhagenske šole ujet v preživetveno in na dejanskih grožnjah utemeljeno koncepcijo varnosti, kar je osrednje pri zasledovanju varnosti kot preživetje (Rumelili, 2015b, str. 57). Posledično je fokus societalne varnosti na prepoznavnih objektih, ki vzbujajo strah in ogrozijo identiteto, fokus ontološke varnosti pa ne predpostavlja "vidne" grožnje identiteti, ampak poudarja ponavljajočo se skrb za njeno stabilnost (prav tam).

---

²³ Waever (1993, str. 23) definira societalno varnost kot zmožnost preživetja družbe v svojem bistvenem značaju pod spreminjajočimi se pogoji ali možnimi oziroma dejanskimi grožnjami.

V sklepu povzemamo in strnemo ključne ugotovitve. Akterji (na primer države) v luči nepredvidljivih dogodkov velikih razsežnosti – točk preloma – postanejo ontološko ogroženi in v polje diskurzivne zavesti jim prodre občutenje velike anksioznosti. Posledično želijo vzpostaviti nadzor nad kognitivnim okoljem, ki ga skušajo pacificirati s pomočjo rutin. Iz eklektičnega razumevanja teorije sekuritizacije in OTV sklepamo, da so takšne rutine lahko govorna dejanja, ki sekuritizirajo odnos Jaza s pomembnim Drugim. Izhajajoč iz Rumelili (2015b) si interpretiramo, da so akterji, ki so zaradi nestabilnosti identitete Jaza ontološko ogroženi, nagnjeni k sekuritizacijskim procesom, ki konstruirajo objekte strahu in s tem ponovno vzpostavljajo jasna pričakovanja in trdnost identitete ter okolja. Če povemo drugače, skozi proces sekuritizacije spremenimo (zmanjšamo) anksioznost zaradi neznanega v obvladljive objekte strahu (grožnje) fizični varnosti. S takšnim razumevanjem sekuritizirane identitete postanejo vir ontološke varnosti.

4 ONTOLOŠKA VARNOST TURČIJE

V poglavju bomo najprej utemeljili poskus neuspelega državnega udara v Turčiji kot točko preloma in nadalje predstavili načine vzpostavljanja ontološke varnosti. Nato bomo analizirali govorna dejanja turškega predsednika Erdogana, kjer se bomo opirali na eklektično razumevanje teorije sekuritizacije in OTV. Na koncu bomo strnili ugotovitve in ovrednotili analizo.

4.1 Poskus državnega udara l. 2016 kot točka preloma

V poznih večernih urah 15. julija 2016 naj bi del enot turških oboroženih sil izvedel poskus državnega udara. Njihov cilj naj bi bil prevzeti nadzor nad vlado, državnimi institucijami, javno televizijo in ključnimi komunikacijskimi točkami v državi. Pod imenom *The Peace at Home Council* so organizatorji na nacionalni televiziji razglasili nadzor nad državo, z namenom ponovne vzpostavitve ustavnega reda, človekovih pravic in splošne varnosti (Haugom, 2016, str. 1). Kmalu se je izkazalo, da obrambni minister in večina vojaških poveljnikov ne podpirajo udara in da organizatorji niso uspeli odstaviti oblasti. Tako predsednik Erdogan kot premier sta uspela dobiti dostop do javnega medija, preko katerega sta javnost pozvala k uporabi proti udaru. Množice civilistov so pregnale vojake iz ulic, policija in varnostne službe so pričele z aretacijami osumljenih častnikov in predsednik Erdogan se je naslednji dan z dopusta varno vrnil v Ankaru. Domnevni državni udar je spodletel (prav tam, str. 2). Turški predsednik je za poskus udara okrivil turškega klerika in bivšega zaveznika Fetulaha Gullena in njegovo omrežje privržencev, ki so v Turčiji znani kot Teroristična organizacija Fetullah (FETO).²⁴

Menimo, da domnevni poskus državnega udara Turčije ni ogrozil le fizično, ampak tudi ontološko. Sprožil je širšo družbeno anksioznost – občutek notranjega nemira zaradi negotovosti nadaljnjih dogodkov (Ejdus, 2020, str. 9) in trdimo, da je v ospredje javnega diskurza Turčije postavil temeljna vprašanja obstoja, končnosti, biografije in odnosov z Drugimi. Kot smo omenili, je od posamezne krize odvisno, katera vprašanja in v kakšnem obsegu so prizadeta. Prizadetost eksistenčnega vidika je vidna predvsem v interpretaciji, da so Turčijo zaveznice – Združene države Amerike in evropske NATO države – pustile na cedilu.

---

²⁴ angl. *Fetullah Terrorist Organization*

Predsednik je v več govorih obtožil Američane zavezništva s FETO (BBC, 2016a) in nadalje, da so načrt državnega udara spisali na zahodu (Telegraph, 2016). Državni udar pa ni prizadel le zadevna vprašanja eksistence, ampak tudi vprašanja povezana s končnostjo in biografijo države. Vprašljiva je bila tudi prihodnost države in oblasti. Slednje je posledično okrepilo in reaktiviralo avtobiografske narative in diskurze, ki so okoli neločljive enotnosti (ena država), enega prostora (ena domovina) in vedno prisotnega simbola (ena zastava) konstruirali homogeno kolektivno entiteto (en narod) (Adisonmez in Onursal, 2020, str. 9). Ključno pri takšni konstrukciji identitete je delitev znotraj od zunaj, Jaza od Drugega (prav tam), kar nas pripelje do vprašanja odnosov z Drugimi. V delu bomo najprej raziskovali načine vzpostavljanja ontološke varnosti in nato še, kako predsednik Erdogan skozi proces sekuritizacije Drugega zagotavlja in reproducira ontološko varnost.

4. 2 Načini vzpostavljanja ontološke varnosti po l. 2016

Turčija se je v luči državnega udara zatekla k različnim praksam ponovne vzpostavitve in reprodukcije ontološke varnosti. Tega trenutka travme pa ne moremo razumeti onkraj časovne in prostorske dimenzije Turčije, saj historični diskurzi zasedajo pomemben del znotraj reproduciranja ontološke varnosti. Posledično so elite uvedle ali reproducirale identitetne narative, ki zasedajo tako časovne kot prostorske dimenzije. Kot smo nakazali zgoraj, je šlo za konstruiranje homogene kolektivne enote (narod) okoli nedeljive enotnosti (država), enega prostora (domovina) in vseprisotnega simbola – zastava (Adisonmez in Onursal, 2020, str. 9). Ta linearni ontološko varnostni diskurz je poskušal odpraviti politične, kulturne in družbene razlike za dosego reda in vzdrževanja identitete Jaza (prav tam). Predsednik Erdogan je večkrat pozval svoje državljane, ne glede na kulturne in politične razlike, k združitvi proti zunanjim ekonomskim in varnostnim grožnjam, saj, kot je dejal, "smo vsi v istem čolnu" (Hurriyet, 2019). To se jasno manifestira v Erdoganovem govoru (Hurriyet, 2018): "Kot veste, bomo predvsem eno. Bomo veliki, živi in bratje. Z vsem tem skupaj bomo Turčija, in ne pozabite: en narod, ena zastava, ena domovina in država. Ne bodo nas mogli razdeliti, razbiti, in če smo eno, veliki in živi, s pomočjo Boga, bomo uspešno hodili nasproti 2023, 2053 in 2071". Takšen narativ je po državnem udaru obljubil enotno, harmonično in uspešno družbo, ki bo prišla z leti

2023, 2053 in 2071.²⁵ Kot omenjata Adisonmez in Onursal (2020, str. 12) pa je nasproti temu "blaženemu" scenariju stal "grozljivi", v katerem so turške elite identificirale Drugega, ki mora biti, za voljo preživetja, uničen. Anatolijo so identificirali kot zid, ki mora obstati, saj v nasprotnem primeru ne bo več Bližnjega vzhoda (Hurriyet, 2018). Ta zid pa ogrožajo Drugi, ki škodujejo ljudem in jim rušijo kolektivno identiteto in njihovo varnost (Adisonmez in Onursal, 2020, str. 12). Drugi je prepoznan v FETO, Kurdski delavski stranki in Islamski državi (prav tam). V naslednjem poglavju si bomo pogledali, kako je Erdogan v svojih govorih sekuritiziral te Druge in s tem zagotavljal ontološko varnost, za zdaj pa se posvetimo še drugim praksam vzpostavljanja ontološke varnosti.

Odmik od sekularnih temeljev turške republike in kemalizma²⁶ je prav gotovo lahko ena izmed takšnih praks, ki vzpostavljajo turško nacionalno bit. Elite vladajoče stranke AKP so že vrsto let poudarjale kemalizmu povsem nasprotne ideje, kot je vrnitev islama v javno življenje, nostalgično obujanje predrepubliške osmanske zgodovine in krepitev odnosov z nekdanjimi državami Osmanskega cesarstva. Ta fenomen so nekateri avtorji označili kot neoosmanizem.²⁷ Yavuz (2016, str. 442–443) neoosmanizem definira kot projekt spominov in nostalgije, ki konstruira nabor idej in norm o identiteti Turčije in njenemu pogledu na svet. Te ideje, norme in vrednote pa ne le regulirajo turško notranjo in zunanjo politiko, ampak konstituirajo turško identiteto. Neoosmanizem je torej projekt konstrukcije nove nacionalne identitete in njene projekcije na zunanjo politiko, s sklicevanjem na historične, kulturne in verske vezi z bivšimi osmanskimi ozemlji (prav tam). Menimo, da so vse te prakse nov vrh dosegle po državnem udaru, saj, kot omenjeno, v luči negotovosti akterji okrepijo načine zagotavljanja ontološke varnosti. Bodisi gre za identitetne narative in njihovo projekcijo ali introjekcijo na materialna okolja, bodisi za sekuritizacijske procese ali pa za oklepanje obstoječih praks, kot so preimenovanja ulic in trgov ter nove politike zmesi sunitskega islama in turškega nacionalizma.

Znotraj Turčije smo to prepoznali v ustvarjanju in predvajanju mnogih televizijskih serij, ki temeljijo na osmanskem zgodovini in tematiki, kot so na primer *Kurulus: Osman* (IMDB, 2019), ki govori o ustanovitelju Osmanskega cesarstva Osmanu I.; *Rise of Empires: Ottoman* (IMDB, 2020), ki prikazuje sultana Mehmeda II. in njegov pohod na Konstantinopol; *Payitaht*

---

²⁵ Leto 2023 se navezuje na 100. obletnico Republike Turčije, 2053 na 600 let od otomanske osvojitve Istanbula in leto 2073 na 1000. obletnico bitke pri Manzikertu, po kateri so Turki prišli v Anatolijo (Adisonmez in Onursal, 2020, str. 12).

²⁶ Kemalizem je temeljna ideologija moderne Turčije, ki jo je utemeljil in razvijal Mustafa Kemal Atatürk. Temeljila je na velikih političnih, družbenih, kulturnih in verskih reformah, ki so ločile moderno Turčijo od osmanske preteklosti in zagotovile moderno življenje, ki temelji na demokraciji, sekularizmu in večji vlogi države.

²⁷ angl. *Neo-Ottomanism*.

Abdülhamid (IMDB, 2017), ki naslavlja sultana Abdulhamida II. in boj za ohranitev Osmanskega cesarstva in kalifata ter še mnoge druge. Nov vrh ponovne izumitve osmanske dobe prav tako predstavlja namestitev častnih gard turške vojske, oblečenih v tradicionalne osmanske uniforme. Ta praksa se je prvič pojavila pri odprtju nove predsedniške palače 12. januarja 2015, v letu 2017 pa so jih namestili tudi pri grobnici očeta sultana Osmana I (TM, 2017). Nadalje je del sistematičnega vzpostavljanja ontološke varnosti na podlagi osmanske zgodovine tudi glorifikacija bivših cesarskih palač, kjer Turčija v zadnjih letih redno gosti različne tuje predstavnike (prav tam). Predsednik Erdogan namerno ne ločuje med nekdanjim cesarstvom in moderno republiko. V govoru na obletnico smrti sultana Abdulhamida II v palači Yildiz, je dejal, da je Republika Turčija dedinja Osmanskega cesarstva (Guldogan, 2018).

Predsednik Erdogan je v govoru septembra 2018 dejal, da želi ustvariti "pobožno" generacijo, ki bo stremela k izgradnji "nove civilizacije" (Butler, 2018). Turčija intenzivno vlaga javna sredstva v izgradnjo in promocijo islamskih šol, kar se je po poskusu državnega udara še intenziviralo. Po analizi Reutersa o proračunskih izdatkih in investicijskih planih je oblast leta 2018 podvojila sredstva za verske šole Imam Hatip na 6.5 milijarde lir. Čeprav dijaki in študenti teh šol predstavljajo enajst odstotkov celotne primerljive populacije, so prejeli četrtno vseh razpoložljivih sredstev, kar pomeni dvojno porabo na enega študenta napram ostalim, sekularnim, javnim šolam (prav tam). Kot je dejal direktor neodvisnega carigrajskega možganskega trusta²⁸ Batuhan Aydagul (prav tam), gre za konstrukcijo nacionalne identitete skozi izobraževalni sistem.

To konstrukcijo identitete, ki sestoji iz zmesi sunitskega islama in turškega nacionalizma Turčija v obliki neosmanizma projicira tudi v zunanji politiki in diplomaciji. Pod vodstvom elit AKP je vera postala pomemben instrument turške zunanje politike. V državah od Latinske Amerike do Afrike Turčija gradi mošeje, financira verska izobraževanja in restavrira osmansko dediščino (Tol, 2019). Vladne in nevladne versko povezane organizacije promovirajo turški jezik in kulturo ter na mestih novih projektov izobešajo turške zastave (prav tam). Vera pa ni edini instrument zunanje politike. Leta 2017 je Turčija odprla največje prekomorsko vojaško oporišče v glavnem mestu Somalije Mogadišu (Akca, 2020). Prav tako je močno povečala število letalskih povezav in trgovino z Afriko. V letu 2018 je bilateralna trgovina z afriškimi državami znašala že dvajset milijard dolarjev. Turčija pa ne le vlaga v velike infrastrukturne

---

²⁸ Slovenski izraz v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. V vsakdanji rabi je bolj poznan angleški izraz *Think Tank*.

projekte, kot so gradnja cest, železnic in mošej, ampak uporablja tudi druge instrumente mehke moči. Turška oblast je odprla centre za nego mater in otrok v Niger, zavetišča za ženske v Kamerunu in center za poklicno usposabljanje na Madagaskarju (prav tam). Kot pravi Tol²⁹ (Tol, 2019) za *Foreign Affairs*, je v glavah izvrševalcev politik Turčija kot naslednica in dedinja Osmanskega cesarstva zadnja trdnjava islama in naravna voditeljica preporoda muslimanske civilizacije.

Nadalje lahko opazimo sistematična preimenovanja turških ulic, ki so sicer dolgotrajna praksa, a je po neuspelem poskusu državnega udara ponovna prišla v ospredje (Furkan, 2018). V čast posameznikom, ki so se zoperstavili pučistom, so v Turčiji poimenovali soseske, ulice in trge. V provinci in mestu Nevşehir je bilo po "mučenikih" poimenovanih mnogo ulic in avenij. V Carigradu so po "mučenikih" poimenovali soseske in glavni trg okrožja, kjer so živeli nekateri izmed njih. Prav tako so na jugu Carigrada po njih preimenovali javne parke. Bosporski most, ki je bil v času državnega udara priča silovitim bojem med pučisti in civilisti, je bil preimenovan v "Most mučenikov 15. julij". Nadalje so v glavnem mestu Ankari glavni trg Kizilay preimenovali v "Trg Kizilay 15. julij" (Daily Sabah, 2016). Če na eni strani vidimo nova poimenovanja po junakih, pa so po drugi strani oblasti spremenile imena ulic, ki vsebujejo besede povezane s Fetullahom Gullenom. V množični kampanji preimenovanja je v Carigradu med julijem 2016 in decembrom 2017 bilo, z namenom odstranitve kakršnekoli vezi z domnevnim glavnim krivcem za neuspeh državnega udara, na novo poimenovanih približno 200 ulic (Middle East Eye, 2017). Takšne prakse imajo globlji pomen od preimenovanja *per se*. Ulice so pomembne sestavine družbene strukture in prostorov spomina, ki hranijo pretekle izkušnje (Ayatac in Araz, 2016, str. 38). Urbani spomin ima večplastno strukturo, ki pomembno vpliva na skupnost in poimenovanja ulic, ki ga prenašajo na prihodnje generacije. Imena zajemajo sledi identitete in nosijo različne pomene, ki krepijo smisel pripadnosti in kontinuitete. Takšni vplivi vodijo do močnejših vezi med mesti in prebivalci. Občutek pripadnosti kraju in njegova kontinuiteta predpostavlja razvoj identitete in spomina (prav tam, str. 44). Večinoma so preimenovanja posledica politično motivirane intervencije (prav tam), kar lahko trdimo tudi v dotičnem primeru. Prav tako si smemo interpretirati, da s preimenovanjem ulic, trgov, mostov akterji vzpostavljajo in reproducirajo ontološko varnost,

---

²⁹ Gonul Tol je direktorica Centra za turške študije pri Inštitutu za Bližnji vzhod – angl. *Center for Turkish Studies in Middle East Institute*.

saj, kot smo pokazali, občutek pripadnosti in kontinuiteta procesov zmanjšujejo anksioznost glede negotovosti.

Na tem mestu pa si pogledjmo še vlogo materialnega okolja kot ontičnega prostora. Z vezanjem identitete Jaza na naravni ali grajeni materialni prostor države varujejo občutek biografske kontinuitete in odbijajo anksioznosti, ki izhajajo iz možnosti razcepljenega in poškodovanega Jaza (Ejdus, 2020, str. 30). Vendar pa materialna okolja ne igrajo te vloge *per se*. Da postanejo ontični prostor, morajo biti materialna okolja diskurzivno povezana z narativi identitete Jaza, kar se doseže preko introjeksijske ali projekcijske (prav tam). Introjeksijski proces vnašanja lastnosti, značilnosti okolja ali Drugih oseb v lastno osebnost. V našem primeru gre za absorpcijo materialnega okolja v projekt Jaza (Leach 2006, str. 78 v Ejdus, 2020, str. 27). Projekcija pa je podzavestno prenašanje česa iz lastne duševnosti. V kontekstu ontološke varnosti pa to pomeni ekstrapolacijo Jaza na materialno okolje (Ejdus, 2020, str. 28). Tak ontični prostor smo na primeru Turčije prepoznali v Hagiji Sofiji. Hagija Sofija je bizantinska zgradba čaščenja v Carigradu. Zgrajena je bila v času cesarja Justinjana I. kot krščanska cerkev. Najprej je bila stolnica Vzhodnega Rimskega cesarstva, po Veliki shizmi leta 1054 pa sedež pravoslavne cerkve. Po padcu Konstantinopla leta 1453 je bila preoblikovana v mošejo, kar je ostala do leta 1935, ko jo je turški predsednik Mustafa Kemal Atatürk pretvoril v muzej (Britannica, 2020). Leta 2014 so se pojavile govorice, da naj bi se muzej pretvorilo nazaj v mošejo, ampak je visoki Erdoganov svetovalec to odločno zanimal (Dadouch in Kerry, 2019). Po petih letih in poskusu državnega udara pa je predsednik Erdogan v govoru 29. marca 2019 naznanil, da bodo implementirali načrte o spreobrnitvi Hagije Sofije nazaj v mošejo (prav tam). Posledično je 10. julija 2020 Državni svet, najvišje upravno sodišče v državi, odločilo, da uporaba stavbe razen kot mošeje pravno ni mogoča. S tem je spreobrnitev dobila pravno podlago. Prvo molitev v novi stari mošeji je 24. julija vodil predsednik Erdogan skupaj z najvišjimi predstavniki oblasti (McKernan, 2020).

Čeprav Ejdus (2020, str. 25–30) jasno loči med procesoma projekcije in introjeksijske, bomo mi zagovarjali konstrukcijo Hagije Sofije kot ontičnega prostora, kot vzajemnost obeh procesov, ki se je dokončal s ponovno spreobrnitvijo v mošejo. Hagija Sofija je bila 500 let simbol mogočnosti islama in Osmanskega cesarstva (Cakmak in Mark, 1992).³⁰ Zagovarjamo, da so turške vladajoče elite podstati identitetnih narativov Jaza črpale tudi iz njenih mitov in

---

³⁰ Sicer je temeljila na mnogih mitih in legendah o komplementarnosti krščanstva in islama, da so upravičili prvotno spreobrnitev iz krščanske cerkve v mošejo (prav tam).

spominov. Novo identiteto Turčije, ki temelji tudi na sunitskem islamu in spominih ter mitih o Osmanskem cesarstvu po našem mnenju poseblja prav Hagija Sofija. Interpretiramo si, da jo je Turčija introjektivno konstruirala kot ontični prostor, vendar pa se proces zaradi statusa Hagije Sofije kot muzeja ni v popolnosti zaključil. Kot pravi religiologinja Anne Bigelow (2020), je muzejski status Hagije Sofije dokazoval, da kompozitna zgodovina stavbe ponazarja moč sekularne modernosti, kar pa je po našem mnenju v nasprotju z identiteto Jaza in narativu Turčije odkar je na oblasti AKP in predsednik Erdogan. Oblast je s spremembo statusa stavbe nazaj v mošejo po našem mnenju s projekcijo ekstrapolirala identiteto Jaza na materialno okolje in s tem dokončala proces. Hagija Sofija kot ontični prostor postane pomemben vir ontološke varnosti Jaza in turške identitete.

V tem podpoglavju smo želeli prikazati različne načine vzpostavljanja in reproduciranja ontološke varnosti Turčije. Kot videno, se je oblast po neuspelem poskusu državnega udara zatekla k identitetnim narativom o enotni in harmonični družbi, ki pa mora za svoj obstoj obračunati z vsemi notranjimi in zunanji sovražniki. Ti narativi temeljijo na konstrukciji identitete Turčije kot zmes sunitskega islama, turškega nacionalizma in mitov ter spominov o Osmanskem cesarstvu. Prepoznali smo jih v mnogih praksah, kot so ustvarjanje in predvajanje televizijskih serij, ki temeljijo na osmanski zgodovini, glorifikacija bivših cesarskih palač, uvajanje častnih straž v osmanskih uniformah in intenzivna javna vlaganja v verske šole. Prav tako se ti narativi v obliki neosmanizma projicirajo v zunanji politiki in diplomaciji. Nenazadnje pa smo priča tudi sistematičnemu preimenovanju turških ulic, trgov in mostov. Poskušali smo prikazati tudi sidranje identitete Jaza v materialna okolja, pri čemer smo zagovarjali, da je Hagija Sofija ontični prostor Turčije, ki je nastal tako s procesom projekcije kot introjekcije. Vse te prakse so pomemben vir zniževanja anksioznosti zaradi negotovosti in ponovne utrditve identitete ter prepričanj o samemu sebi, kar zagotavlja ontološko varnost in sposobnost namernega delovanja.

4.3 Analiza govornih dejanj turškega predsednika Erdogana

V pričujočem delu naloge se bomo posvetili diskurzivni analizi govorov, ki jih je turški predsednik Recep Tayyip Erdogan izjavljal po neuspelem poskusu državnega udara leta 2016. Pri tem bomo sledili teoriji sekuritizacije kopenhagenske šole, ki varnost opredeli kot govorna dejanja. V okviru temeljnega vprašanja ontološke varnosti o odnosih z drugimi, nas bo zanimalo, katere teme sekuritizira in s tem vzpostavlja ter reproducira ontološko varnost

Turčije. Naj spomnimo, da se bomo pri analizi naslonili na eklektično razumevanje ontološke teorije varnosti in teorije sekuritizacije, kjer smo doumeli, da preko procesa sekuritizacije akterji prepoznajo grožnje in s tem pretvorijo anksioznost pred neznanim in negotovim v znane objekte strahu, kar jim omogoča namerno delovanje in vzpostavljanje ontološke varnosti.

Turški predsednik Erdogan (2016a) je 19. julija 2016, štiri dni po neuspelem poskusu državnega udara, preko video sporočila nagovoril narod. Uvedel je z besedami: "V zadnjih treh letih se je Turčija soočala z različnimi poskusi prevzetja države in oblasti proti nacionalni volji", in nadaljeval (prav tam):

15. julija so se ti poskusi spremenili v poskus oboroženega državnega udara, kar je brez dvoma pokazalo, da se je Turčija soočila s terorističnim napadom drugačne vrste. Ta poskus državnega udara, ki ga je zunaj verige poveljstva turških oboroženih sil sprožila skupina vojakov, povezanih z gulenistično teroristično organizacijo, predstavlja omejeno, a veliko nevarnost.

Ker zagovarjamo varnost in grožnje kot družbene konstrukte dominantnih diskurzov in ne objektivno dane, lahko v uvodnem nagovoru identificiramo sekuritizacijski proces. Predsednik Erdogan je dogodek uokviril kot teroristično dejanje pripadnikov gulenističnega gibanja, ki jih je označil za teroristično organizacijo. V tem primeru je Erdogan sekuritizacijski akter, FETO pa prepoznan kot eksistencialna grožnja, ki predstavlja veliko nevarnost referenčnemu objektu – Turčiji. Ker je referenčni objekt Turčija kot celota, si interpretiramo, da je ogroženo tako preživetje politične skupnosti, oblasti in celotnega naroda. Občinstvo je v tem primeru narod, saj je nagovor potekal v turščini in bil predvajan na vseh večjih televizijskih kanalih. Kontekst in ozadje sta zelo pomembna, saj je to prvi uradni nagovor po neuspelem poskusu državnega udara. Erdogan (prav tam) v istem nagovoru nadaljuje:

/.../ 15. julija je Turčija prišla na razpotje, ki nima nobene izjeme ali drugačne razlage [kot sledeče]. Na eni strani je poskus FETO in njihovih podpornikov uzurpirati našo državo, narod in prihodnost. Po drugi strani pa obstaja narod, ki je za ceno svojega življenja branil svojo voljo, demokracijo neodvisnost in prihodnost. Tisti, ki poskušajo ustvariti sivo območje med poskusom državnega udara in narodom so privzeto videni kot člani teroristične organizacije; ker ni takega dvoumnega območja. Ime tega poskusa je izdaja.

Na koncu Erdogan (prav tam) še poudari: "Izdajalci, ki s tanki, vojnimi letali in helikopterji napadejo svoje ljudi, ne odraščajo na tej zemlji. Imajo oprane možgane. Leta jih usposablja in vzgajajo kot del zlovesčega načrta". V teh delih govora prepoznamo konstrukcijo odnosa Jaza z Drugim in njuno jasno distinkcijo. Na eni strani imamo Turčijo, ki jo poseblja tako oblast kot celoten narod, na drugi pa tujek prepoznan v FETO. Ta Drugi je konstitutivni del Jaza, četudi mu predstavlja fizično grožnjo. Da spomnimo: Rumelili (2015b, str. 56) pravi, da

zasledovanje ontološke varnosti vključuje prakse, ki reproducirajo stabilnost odnosa Jaz/Drugi, pri prizadevanju za fizično varnost pa gre za določeno obliko odnosa z Drugim, kjer se ga dojema kot fizično grožnjo. Nadaljuje (prav tam), da ločitev med dvema slojema varnosti ne obravnava ne identiteto ne (fizično) varnost kot neodvisno ena od druge. To stališče prevzemamo tudi mi. S tem, ko je bil FETO sekuritiziran in konstruiran kot Drugi, je ontološko ogrožena Turčija s procesom sekuritizacije pričela s spremembo kolektivne anksioznosti zaradi neuspelega državnega udara in zaradi katere je onemogočeno namerno delovanje, v jasen in obvladljiv objekt strahu, ki ga predstavlja FETO, ki želi uničiti narod in demokracijo. Kot omenjeno, konfliktni odnosi zaradi stabilnosti in jasno opredeljene identitete Jaz/Drugi postanejo vir ontološke varnosti. Erdogan je v prvi fazi konstruiral takšen odnos. Za reproduciranje ontološke varnosti pa ga je potrebno vzdrževati in rutinizirati.

V okviru sekuritizacijskega procesa naj spomnimo, da se po Balzacqu (2005, str. 171) problem uspešno uokviri kot varnostni, če občinstvo sprejme govorno dejanje akterja. Ker slednjega iz analize nagovora prek televizije ni mogoče razbrati, se vrnimo dva dni nazaj na 16. julij 2016. Predsednik Erdogan je v Carigradu nagovoril več tisočglavo množico, kjer je pripadnike gulenističnega gibanja označil za tumor v turški družbi in nadalje, zahteval od Združenih držav Amerike izročitev Fetullaha Gulena (BBC, 2016b). Na njegove pripombe je množica pričela z vzklikanjem slogana: "Hočemo smrtno kazen",³¹ na kar je predsednik odgovoril, da je voljo ljudstva potrebno spoštovati (prav tam). Interpretiramo si, da je javnost z vzkliki sprejela sekuritizacijo gulenističnega gibanja. Smrtna kazen je rezervirana za najhujše zločine. Menimo, da je s pozivi jasno nakazano, da javnost prav tako tretira označenca kot grožnjo, proti kateri so dovoljeni vsi (izredni) ukrepi.

Kot omenjeno, je cilj sekuritizacijskega procesa upravičiti izredna sredstva proti definiranemu problemu oz. grožnji. Ker so v luči javnosti izredni ukrepi primerni, lahko akterji to uvedejo brez negativnega odziva. 20. julija 2016 je predsednik Erdogan (2016b) na novinarski konferenci po predsedovanju svetu za nacionalno varnost in svetu ministrov razglasil:

Po celoviti oceni, ki smo jo opravili kot člani Sveta za nacionalno varnost, smo se odločili, da vladi priporočimo, da v skladu s 120. členom Ustave razglasi izredne razmere, s ciljem popolnega in hitrega uničenja teroristične organizacije, ki je kriva za poskus državnega udara, in vseh njenih elementov. Svet ministrov se je v skladu s tem priporočilom odločil razglasiti izredno stanje v Turčiji za obdobje treh mesecev.

---

³¹ Turčija je smrtno kazen zakonsko prepovedala leta 2004. Po neuspelem poskusu državnega udara, je predsednik Erdogan večkrat javno povedal, da bi zakon o obnovitvi smrtne kazni podprl in podpisal, a do leta 2020 predlog takšnega zakona še ni bil vložen.

Predsednik Erdogan (prav tam) v nadaljevanju še doda: "Izredne razmere so razglašene z namenom, da lahko sprejmemo hitre in učinkovite ukrepe, potrebne za odpravo te grožnje naši demokraciji, pravni državi ter pravicam in svoboščinam naših državljanov". Kot smo pokazali, je sekuritizacijski proces izpogajan med sekuritizacijskim akterjem in občinstvom. Akter tako dobi dovoljenje za razveljavitev pravil, ki bi ga sicer zavezovala. Nadalje predsednik Erdogan (2016c) 22. julija 2016 upraviči uvedbo izrednih razmer še v govoru v turškem parlamentu:

Zahvaljujem se vsem poslancem in političnim strankam, ki ste podprle razglasitev izrednih razmer. V tem trimesečnem obdobju bodo zakoni sprejeti z dekreti. Ta proces je življenjskega pomena. /.../ V nasprotju z običajnimi izrednimi razmerami so sedanje razglašene za zagotovitev pospešitve procesa demokratizacije. Je proces, ki omogoča hitro sprejemanje zakonov in očiščenje naših državnih institucij FETO.

Na posvetovalnem sestanku 4. avgusta 2016 v predsedniški palači, ki so se ga udeležili poslovni voditelji, je predsednik Erdogan (2016č) izjavil:

Ne vem, ali obstaja še katera država, ki lahko ostane močna in sledi svojim ciljem brez odstopanj [kot Turčija], čeprav je izpostavljena vsem tem grožnjam /.../. Od dneva, ko smo pred tisoč leti opredelili to regijo za svojo domovino, se nenehno borimo. Če se odpovemo boju, ostanemo brez domovine, brez države. Brez dvoma je 15. julij poskus, da se ta narod pusti brez zastave, domovine in države. Ker izdajalsko mrežo, ki je naredila ta poskus ne zanima narod, zastava, domovina in država.

Kot smo prikazali v prejšnjem poglavju, ontološko varnost Turčija zagotavlja na različne načine. Bodisi gre za konstrukcijo identitetnih biografskih oz. avtobiografskih narativov, bodisi za sekuritizacijske procese. V zgornjem govoru lahko za vzdrževanje identitete Jaza in zagotavljanje ontološke varnosti identificiramo identitetni narativ, ki temelji na homogenosti, skupni preteklosti in preteklih izkušnjah. Prav tako je opazno razmerje s pomembnim Drugim, ki je eksistencialna grožnja Turčiji in ki bi rad turški narod "pustil brez zastave, domovine in države". Interpretiramo si, da gre za grožnjo preživetju in identiteti Turčije.

Predsednik Erdogan rutinizira takšen narativ in sekuritizacijski proces v mnogih nadaljnjih govorih. 10. avgusta 2016, na zadnji dan *Demokrasi nöbeti*³², je predsednik (2016d) nagovoril zbrano množico pred predsedniško palačo:

Vidim, da naši ljudje nočejo zapustiti trgov. Kot je v najmračnejših dneh osamosvojitvene vojne izjavil veteran in ustanovitelj naše republike Mustafa Kemal, "ni obrambne linije, le obrambno ozemlje". To ozemlje je celotna domovina. Tako straž demokracije ni mogoče obdržati le ob določenih urah, na določenih mestih /.../. Zaščitili bomo demokracijo doma, na delovnem mestu, povsod, 24 ur na dan in 365 dni v letu. V vseh delih naše domovine bomo ves čas podnevi in ponoči bdeli nad našo demokracijo. Ni jasno, kje, kdaj in od koga se nevarnosti in grožnje

---

³² *Demokrasi nöbeti* (lit. Straža demokracije) so bili vsedrjavni shodi, ki jih je politično vodstvo Turčije organiziralo po neuspelem poskusu državnega udara.

spustijo nad nas /.../. FETO izdajalsko palico preda PKK,³³ PKK pa Daesh-u [Islamski državi]. Vemo, da je to v njihovi naravi.

Tudi v tem govoru identificiramo načine vzpostavljanja ontološke varnosti. S sklicevanjem na osamosvojitveno vojno in ustanovitelja turške republike Mustafa Kemala ter njegovega citata o obrambnem ozemlju, identificiramo reprodukcijo avtobiografskega narativa skozi pretekle izkušnje. Prav tako ga Erdogan s primerjavo obrambe ozemlja in zaščite demokracije umesti v sedanjost. Nadalje je s sklicevanjem na republiško zgodovino in osamosvojitveno vojno viden turški nacionalizem kot del sedanje identitete Turčije. Opazimo še, da predsednik ob FETO sekuritizira tudi Kurdsko delavsko stranko (PKK) in Islamsko državo (IS). Objekt strahu po neuspelem poskusu državnega udara je tako prepoznan ne le v FETO, ampak tudi v PKK in IS. Interpretiramo si, da z novimi sekuritiziranimi identitetami v odnosu Jaz/Drugi Turčija še dodatno znižuje anksioznost, pomirja kognitivno okolje in posledično pogloblja zagotavljanje ontološke varnosti.

Tako kot vse načine vzpostavljanja ontološke varnosti, je tudi sekuritizirane identitete potrebno rutinizirati. Če je to iz analiziranih govorov pri FETO že jasno vidno, pa na primeru PKK in IS, glede na analizirane govore, še ni. Zato si pogledjmo govor, ki ga je predsednik Erdogan (2016e) 8. septembra 2016 naslovil na guvernerje provinc v Turčiji:

Na nek način so to prepletena vprašanja. Kot je znano, se Turčija bori proti separatistični teroristični organizaciji PKK od leta 1984 /.../. Z izbruhom sirske krize smo se zoperstavili grozi Daesh, ki si deluje na podlagi zlorabe naše vere. In končno, 15. julija smo videli krvav obraz FETO, za katerega smo že dolgo vedeli, da ogroža našo državo in narod. Vse te teroristične organizacije delujejo v zavezništvu proti Turčiji. V številnih napadih /.../, vidimo skupna prizadevanja članov Daesha in PKK ter tajno podporo članov FETO. Te razmere silijo našo državo, da se bori proti vsem terorističnim organizacijam z enako občutljivostjo in pozornostjo. Ukrepati bi morali v skladu z našim opozorilom drugim državam, da ne obstaja "slab terorist – dober terorist". Za nas ni razlike med PKK, FETO in Daesh. Vsi so sovražniki naše dežele, naroda, zastave, domovine in države. To je postalo veliko bolj očitno od poskusa državnega udara 15. julija naprej. Zato bomo svoj pohod nadaljevali odločno, dokler ne izkoreninimo vseh.

Na podlagi govora si interpretiramo, da predsednik rutinizira odnose Jaz/Drugi. Drugi, kot omenjeno, ni več prepoznan le v FETO, ampak tudi v PKK in IS. Ne le, da jih s stavkom: "za nas ni razlike med PKK, FETO in DAESH", izenači, ampak jim očita tudi zavezništvo proti Turčiji. Vsi trije akterji skupaj želijo uničiti deželo, zastavo, narod, domovino in državo. Prav tako prepoznamo časovno razmejitev, ki je neuspeh poskus državnega udara. Interpretiramo si, da je po tej točki preloma Turčija, zaradi občutka velike anksioznosti mobilizirala vsa razpoložljiva vzpostavljanja ontološke varnosti, tudi sekuritizacijo Drugega. Čeprav Erdogan

---

³³ PKK – *Partiya Karkerên Kurdistanê* oz. Kurdska delavska stranka.

prepozna Drugega kot grožnjo preživetju turškega naroda in države menimo, da je sam odnos Jaz/Drugi in rutinizacija tega odnosa vir ontološke varnosti. Torej, na eni strani je konstrukcija odnosa vir fizične ogroženosti in hkrati vir ontološke varnosti.

Po letu 2016 se pogostost govornih dejanj, kjer Erdogan sekuritizira Druge zmanjša. To lahko pripišemo uspešnosti sekuritizacijskega procesa in ponovni vzpostavitvi kognitivnega reda po neuspelem poskusu državnega udara. 15. aprila 2017 Erdogan v okviru kampanje za spremembo ustave in političnega sistema v predsedniški palači, na zborovanju v Carigradu izjavi: "Turčija bije pomemben boj v svoji zgodovini. Teroristične organizacije PKK, FETO in Daesh so se sprostile na Turčijo, ampak so se izkazale za nezadostne /.../. Zlasti 15. julij je pomenil prelomnico, ko so padle maske in so se razkrili pravi obrazi" (Erdogan, 2017). V govoru lahko identificiramo, da se je Turčija do sedaj uspešno zoperstavila tem grožnjam. Kljub zmanjšanju pogostosti sekuritizacijskih govornih dejanj, so ta še vedno prisotna.

17. marca 2018 je predsednik Erdogan (2018a) na deželnem kongresu med drugim izjavil:

Naši vojaki in policisti so od danes naprej pripravljeni proti komurkoli, ki dvigne orožje in poseže v pravice naših državljanov ali ogrozi enotnost in solidarnost našega naroda ter preživetje naše države. Ni važno, kako se imenuje: naj bo to PKK, FETO ali Daesh. Ni pomembno kdo ali katera sila jih podpira. Tistim, ki ogrožajo našo neodvisnost in prihodnost, ne bomo pokazali usmiljenja in jih bomo uničili. Če želimo mirno živeti v svoji državi, braniti našo demokracijo in širiti naše svoboščine, smo dolžni ravnati tako.

Ponovno v govoru vidimo Druge, prepoznane kot eksistencialno grožnjo Turčiji. Takšen narativ je predsednik uporabil tudi na zasedanju G20³⁴. Erdogan (2018b) je v svojem govoru poudaril:

Mi kot Turčija smo osebno priča dvojnemu standardu pri terorističnih akcijah tako v naši državi, kot v sosednji Siriji. Borci, ki izvajajo teror in ubijajo civiliste v Turčiji, se prosto sprehajajo po zahodnih državah pod imenom begunec /.../. Člani FETO, ki so v noči na 15. julij ubili 251 naših državljanov, so zaščiteni v nekaterih državah kljub številnim dokaznim gradivom, ki smo jih predstavili. Prav tako jih vsi poznajo, ampak jih [države] še vedno ščitijo. Vsak dan osebno vidimo, da naše zaveznike podpirajo teroristi PKK z več tisoč tovornjaki orožja in streliva pod izgovorom boja proti Daesh. Očitno je, da tak ambivalenten odnos ne bo odpravil terorja, ampak bo spodbujal teroristične organizacije. Z grenkimi izkušnjami v preteklosti je bilo razvidno, da se ene teroristične organizacije ne more uničiti z drugo.

Iz govora lahko razberemo, da razen Turčija, svetovna javnost ne prepozna FETO in PKK kot teroristično organizacijo. Predsedniku Erdoganu torej mednarodni skupnosti ni uspelo predstaviti omenjeni organizaciji kot eksistencialno grožnjo. Interpretiramo si, da očitno ni

---

³⁴ G20 (angl. *Group of Twenty*) je mednarodni forum, na katerem sodeluje 19 predsednikov vlad in guvernerjev centralnih bank najbolj razvitih svetovnih gospodarstev ter Evropska Unija, ki jo predstavlja Evropska komisija in Evropska centralna banka.

pomembno ali grožnja dejansko obstaja ali ne, ampak ima namen vzdrževati konstruiran (sovražni) odnos Jaz/Drugi. Te sekuritizirane identitete so torej sekuritizirane, ker Turčiji tako ustreza za doseg političnih, vojaških, ekonomskih ali kakšnih drugih ciljev in ker so vir turške ontološke varnosti. Turčija se v teh identitetah počuti »kot doma« in zaradi tega lahko namerno deluje.

Zadnji govor, ki ga bomo analizirali, je predsednik Erdogan podal na obletnico državnega udara, 15. julija 2020, saj je najbolj aktualen in nam da vpogled v trenutno stanje. Predsednik (2020) je iz predsedniške palače nagovoril narod:

/.../ Da bi razumeli 15. julij, je potrebno pogledati boj, ki ga turški narod bije na tej deželi že tisoč let. Od prvih ur poskusa državnega udara je turško ljudstvo s svojo izjemno modrostjo videlo dejstva za napadom in takoj ukrepalo. Vsak posameznik našega naroda je dokazal, da lahko postane nepremagljivi junak za svoj *adhan*³⁵, svojo zastavo, svobodo in prihodnost, ko bo to potrebno. /.../ V noči na 15. julij so ponovno poskusili vkleniti ta svobodoljubni narod in, hvala Alahu, niso uspeli. S slavnim odporom smo premagali izdajalce, ki so želeli utišati naš *adhan*, spustiti našo zastavo, poteptati narodno voljo in uničiti našo prihodnost. 15. julij je tistim, ki si prizadevajo zrušiti našo državo in zajeti našo domovino pokazal, da je to mogoče le, ko poslednji član našega naroda zadnjič vdihne.

Od poskusa neuspelega državnega udara do zgornjega govora so minila štiri leta. Opazimo lahko prehod iz jasno določene grožnje, v identitetni narativ, ki temelji na političnem spominu o velikem uspehu. Če povzamemo Kinvall (2004), politični spomin pomaga ustvariti in vzdrževati poseben biografski narativ z uporabo zgodovinskih smernic in skrbno kuriranih izbranih dogodkov, zmag, mitov in simbolov. Če povemo drugače, ustvarja identiteto, »osebo«, države (Steele, 2008). V tem govoru je to jasno razvidno. Povezava poskusa neuspelega državnega udara s tisočletnim bojem in slavnim junaštvom naroda, nakazuje na »polnjenje identitetnega narativa z novim dogodkom. Prav tako z omembo Alaha in *adhan* ter omembo zastave, naroda in narodne volje lahko vidimo, kako Erdogan utemeljuje turško identiteto. Opazimo, da ta sestoji tudi iz turškega nacionalizma (narod, zastava) in nostalgije po cesarskih časih in večji vlogi islama v javnem življenju (»tisočletni boj, »Alah«, »*adhan*«). Opazili smo še, da se sorazmerno s pretečenim časom od neuspelega poskusa državnega udara, pogostost govorov z elementi sekuritizacijskega procesa zmanjša. To si lahko interpretiramo kot uspešno zaključen sekuritizacijski proces in hkrati kot zadostno pomiritev kognitivnega okolja po točki preloma.

---

³⁵ Adhan je islamski klic k obvezni molitvi.

5 SKLEP

V uvodu smo si zastavili naslednje osrednjo raziskovalno vprašanje: kako Republika Turčija vzpostavlja in reproducira ontološko varnost po neuspelem poskusu državnega udara l. 2016. Iz tega smo izpeljali še dve raziskovalni podvprašanji: (i) kako predsednik Erdogan v svojih govorih utemeljuje identiteto Turčije kot države oz. turško ontološko varnost in (ii) kateri so še drugi načini vzpostavljanja ontološke varnosti v Turčiji.

V prvem delu diplomskega dela smo se posvetili teoretsko-konceptualnim izhodiščem. Za osmislitev in razumevanje OTV smo predstavili razvoj miselnosti in vedenja o mednarodnih odnosih, kar smo uokvirili v štiri velike razprave, pri čemer smo se podrobneje posvetili družbenemu konstruktivizmu, ki, kot splošna družbena teorija o družbeni konstrukciji realnosti, predstavlja metateoretski temelj OTV. OTV je relativno nova teorija varnosti s šibkim raziskovalnim programom, a nam, zaradi odmika od ujetosti v preživetvene okvirje tako klasičnih kot kritičnih teorij varnosti, širi obzorja. Zagovarja namreč, da države poleg fizične zasledujejo tudi ontološko varnost – varnost identitete Jaza. Izhajajoč iz različnih avtorjev smo predstavili, da imajo države, prav tako kot posamezniki, potrebo po predvidljivosti družbenega reda, ki izhaja iz zaupanja v samega sebe in kontinuitete odnosa s pomembnim Drugim. Nadalje smo v delo umestili teorijo sekuritizacije, kot jo razlaga kopenhagenska šola. Gre za govorna dejanja, ki določeno vprašanje uokvirijo kot varnostno oz. kot grožnjo in s tem upravičijo vsa potrebna sredstva za njeno zaustavitev. Za potrebe nadaljnje empirične analize, smo eklektično brali obe omenjeni teoriji, kjer smo doumeli, da s procesom sekuritizacije Drugega pretvorimo občutek anksioznosti zaradi neznanega v jasen objekt strahu. Sekuritizirane identitete Jaz/Drugi tako postanejo vir ontološke varnosti držav in se jih akterji oklepajo, čeprav pomenijo njihovo fizično ogroženost.

Drugi del diplomskega dela je tako bil empirična potrditev obeh teorij in njenega eklektičnega razumevanja. To smo želeli prikazati na primeru Turčije, kjer nas je zanimalo, kako Turčija vzpostavlja in reproducira ontološko varnost. V prvem delu raziskave smo analizo časovno zamejili na primeru neuspelega poskusa državnega udara leta 2016. Ta poskus smo definirali kot točko preloma – dogodek velikih razsežnosti, ki ontološko ogrozi državo, torej vzbudi občutek velike anksioznosti in onemogoči namerno delovanje. Nadalje smo identificirali različne prakse in načine, ki so se jih Turčija in njene elite posluževale za zagotavljanje ontološke varnosti. Slednje smo prepoznali v snemanju mnogih serij z osmansko tematiko,

preimenovanju ulic po žrtvah neuspelega poskusa državnega udara, glorifikaciji bivših cesarskih palač, konstrukciji nacionalne (islamske) identitete skozi izobraževalni sistem in projekciji te identitete, ki sestoji iz turškega nacionalizma, sunitskega islama in nostalgiji po cesarskih časih, v zunanji politiki in diplomaciji. Nadalje smo to prepoznali v konstrukciji identitetnega narativa, ki na podlagi mitov, legend in spominov o preteklih dogodkih povežejo preteklost s sedanostjo in dajejo posameznikom občutek pripadnosti. Turčija je takšen narativ konstruirala in reproducirala v obliki homogene kolektivne enote (narod), okoli nedeljive enotnosti (država), enega prostora (domovina) in vseprisotnega simbola (zastava). Prav tako je, kot omenjeno, vanj vpeljala zmesi neoosmanizma, turškega nacionalizma in sunitskega islama. V tem delu smo skušali še pokazati, da je mogoče takšen narativ vezati na materialna okolja, ki postanejo ontični prostor in vir ontološke varnosti. Ontični prostor smo prepoznali v Hagiji Sofiji. Izpostavimo naj, da identitetne narative vežemo na materialna okolja s procesom projekcije ali introjekcije, mi pa smo poskusili pokazati, da je, zaradi njene specifične narave, na primeru Hagije Sofije šlo za vzajemnost obeh procesov. V drugem delu raziskave pa smo se posvetili analizi vprašanja, kako Erdogan v svojih govorih vzpostavlja in reproducira turško ontološko varnost. Na podlagi eklektičnega razumevanja OTV in teorije sekuritizacije, smo diskurzivno analizirali njegove govore po neuspelem poskusu državnega udara. Opazili smo, da je kot pomembne Druge identificiral FETO, ki jih je tako ali tako obtožil za spodletel poskus puča, PKK in IS. Sorazmerno s pretečenim časom od neuspelega poskusa državnega udara, se pogostost govorov z elementi sekuritizacijskega procesa zmanjša, kar smo si interpretirali kot uspešnost procesa in hkrati kot zadostno pomiritev kognitivnega okolja, da takšna frekvenca omenjenih govorov ni več potrebna. Ugotovili smo, da je z identifikacijo jasnega objekta strahu zmanjšal in pretvoril občutek anksioznosti. Odnosi Jaz/Drugi so postali sekuritizirane identitete in, kljub fizični ogroženosti, vir ontološke varnosti.

V diplomskem delu smo, z namenom postavitve jasnih in konkretnih temeljev precejšnje pozornost namenili teoretsko-konceptualnemu okvirju. Ne moremo se znebiti občutka, da je v tem razmerju empirična raven, predvsem diskurzivna analiza govorov, lahko prepoznana kot slabost dela. To pripisujemo dejstvu, da znotraj OTV ni enotnega raziskovalnega programa in smo v eklektičnem razumevanju teorij sami želeli najti smisel ter nadalje, naši analitski nedovršenosti na tej stopnji študija. V nadaljnjih raziskavah bi se posledično lahko bolj poglobili v identifikacijo primernih metod in primerne problema proučevanja. Kakorkoli, je OTV mlada in aktualna teorija varnosti, ki jo pionirski avtorji še izpopolnjujejo. Preko pisanja dela so se nam porajala številna vprašanja nadaljnje usmeritve teorije, ki bi jih lahko razčistili.

Kako jasneje ločiti prakse, ki so vir ontološke varnosti od drugih, da se izognemo *catch-all* pristopu? Ali je pojasnjevalna vrednost zadostna? Nenazadnje pridemo tudi do dileme, da si na podlagi našega dela lahko interpretiramo opravičevanje procesa sekuritizacije in konfliktnih odnosov, saj s tem vzpostavljamo ontološko varnost, pri čemer so posledice za posameznike, skupine ljudi ali države realne in lahko ob eskalaciji pogubne. Ne glede na to upamo, da smo z delom vsaj malenkost prispevali pri teoretiziranju o varnosti in podali lasten, četudi najmanjši kos mozaika in pomagali pri nadaljnjem razvoju OTV.

6 VIRI

1. Adisonmez, U.C., Onursal, R. (2020). Governing anxiety, trauma and crisis: The Political Discourse on Ontological (In)Security after the July 15 Coup Attempt in Turkey. *Middle East Critique* 29(3), 291–306.
2. Akca, A. (2020). Neo-Ottomanism: Turkey's foreign policy approach to Africa. *Center for Strategic & International Studies*. Dostopno prek: <https://www.csis.org/neo-ottomanism-turkeys-foreign-policy-approach-africa>
3. Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
4. Balzacq, T. (2005). The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context. *European Journal of International Relations* 11(2), 171–201.
5. Bigelow, A. (2020, 24. julij). Why Hagia Sophia remains a potent symbol of spiritual and political authority. *The Conversation*. Dostopno prek: <https://theconversation.com/why-hagia-sophia-remains-a-potent-symbol-of-spiritual-and-political-authority-143084>
6. Brglez, M. (1996). O razvoju teoretičnega razmišljanja o mednarodnih odnosih. *Teorija in praksa* 33(1), 18–35.
7. Brglez, M. (2008). *Filozofija družbenih ved v znanosti o mednarodnih odnosih: od kritike političnega realizma h kritičnemu ontološkemu realizmu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. Bull, H. (1966). International Theory: The Case for a Classical Approach. *World Politics* 18(3), 361–77.
9. Butler, D. (2018, 25. januar). With more Islamic schooling, Erdogan aims to reshape Turkey. *Reuters*. Dostopno prek: <https://www.reuters.com/investigates/special-report/turkey-erdogan-education/>
10. Buzan, B., Waever, O. in de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publisher Inc.

11. C.A.S.E. Collective (2006). *Critical Approaches to Security in Europe: A Networked Manifesto*. *Security Dialogue* 37(4).
12. Cakmak, A. S. in Mark, R. (1992). *Hagia Sophia form the Age of Justinian to the Present*. Cambridge: Cambridge University Press.
13. Carr, E., H. (1945). *The Twenty Years' Crisis*. New York: Perennial Press.
14. Croft, S. (2012). *Securitizing Islam: Identity and the Search for Security*. Cambridge: Cambridge University Press.
15. Dadouch, S. in Kerry, F. (2019, 29. marec). Turkey's Erdogan says he plans to change Hagia Sophia's title from museum to mosque. *Reuters*. Dostopno prek: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-election-museum/turkeys-erdogan-says-he-plans-to-change-hagia-sophias-title-from-museum-to-mosque-idUSKCN1RA1ZB>
16. Ejdus, F. (2017). *Memories of Empire and Entry into International Society: Views from the European Periphery*. Routledge: London.
17. Ejdus, F. (2018). Critical Situations, Fundamental Questions and Ontological Insecurity in World Politics. *Journal of International Relations and Development* 21(4), 883–908.
18. Ejdus, F. (2020). *Crisis and Ontological Insecurity: Serbia's Anxiety over Kosovo's Secession*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
19. Emmers, R. (2004). *Non-Traditional Security in the Asia-Pacific: The Dynamics of Securitization*. Singapore: Eastern Universities Press.
20. Erdogan accuses West of 'writing the script' for Turkey coup. (2016, 2. avgust). *Telegraph*. Dostopno prek: <https://www.telegraph.co.uk/news/2016/08/02/erdogan-accuses-west-of-writing-the-script-for-turkey-coup/>
21. Erdogan Urges All Citizens of Turkey to Unite against 'Foreign Threats'. (2019, 22. maj). *Hurriyet*. Dostopno prek: <http://www.hurriyetdailynews.com/erdogan-stresses-national-unity-against-threats-143605>
22. Erdogan, R. T. (2016, 19. julij). "Our nation took a historic stand". *Presidency of the Republic of Turkey*. Dostopno prek:

<https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/48679/milletimiz-meydani-darbecilere-birakmamis-tarih-bir-durus-sergilemistir>

23. Erdogan, R. T. (2016, 20. julij). "State of emergency is aimed at safeguarding democracy, freedoms and the law". *Presidency of the Republic of Turkey*. Dostopno prek: <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/49705/state-of-emergency-is-aimed-at-safeguarding-democracy-freedoms-and-the-law>
24. Erdogan, R. T. (2016, 22. julij). "State of emergency will ensure the acceleration of democratization process". *Presidency of the Republic of Turkey*. Dostopno prek: <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/49762/state-of-emergency-will-ensure-the-acceleration-of-democratization-process>
25. Erdogan, R. T. (2016, 4. avgust). "July 15 is an attempt to leave this nation without a flag, a homeland and a state". *Presidency of the Republic of Turkey*. Dostopno prek: <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/49934/july-15-is-an-attempt-to-leave-this-nation-without-a-flag-a-homeland-and-a-state>
26. Erdogan, R. T. (2016, 10. avgust). "We will protect our democracy everywhere". *Presidency of the Republic of Turkey*. Dostopno prek: <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/49963/ihanet-nobetini-feto-birakiyor-pkk-devraliyor-pkk-birakiyor-daes-devraliyor>
27. Erdogan, R. T. (2016, 8. september). "We cannot give consent to efforts aimed at establishing a terror corridor". *Presidency of The Republic of Turkey*. Dostopno prek: <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/51292/teror-orgutlerinin-tamami-turkiyeye-karsi-dusmanlik-yapma-konusunda-ittifak-hlinde>
28. Erdogan, R. T. (2017, 15. april). "Let April 16 usher in a bright future for Turkey". *Presidency of the Republic of Turkey*. Dostopno prek: <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/74774/eskiye-methiye-duzenlerin-tek-derdi-kendi-konularini-ve-cikarlarini-korumak>
29. Erdogan, R. T. (2018, 17. marec). "We will show no mercy to those who threaten our independence and future". *Presidency of the Republic of Turkey*. Dostopno prek: <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/91809/we-will-show-no-mercy-to-those-who-threaten-our-independence-and-future>

30. Erdogan, R. T. (2018, 2. december). "We will not allow any organization in northern Syria that poses threat to the security of our country and region". *Presidency of the Republic of Turkey*. Dostopno prek: <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/99916/-we-will-not-allow-any-organization-in-northern-syria-that-poses-threat-to-the-security-of-our-country-and-region->
31. Erdogan, R. T. (2020, 15. julij). "On July 15, we defeated with a glorious resistance the traitors seeking to trample on the national will and ruin our future". *Presidency of the Republic of Turkey*. Dostopno prek: <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/120642/-on-july-15-we-defeated-with-a-glorious-resistance-the-traitors-seeking-to-trample-on-the-national-will-and-ruin-our-future->
32. Erdogan: The Issue is about Turkey, not Me. (2018, 26. avgust). *Hurriyet*. Dostopno prek: <http://www.hurriyetdailynews.com/erdogan-the-issue-is-about-turkey-not-me-136159>
33. Furkan, D. (2018, 20. februar). In Turkey, Street Names Show All Routes Lead to Politics. *The Globe Post*. Dostopno prek: <http://turkey.theglobepost.com/turkey-street-name-changes/>
34. Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press.
35. Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
36. Grizold, A. (1992). *Oblikovanje slovenske nacionalne varnosti. Razpotja nacionalne varnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
37. Guldogan, D. (2018, 10. februar). 'Turkish Republic continuation of Ottoman Empire'. *Anadolu Agency*. Dostopno prek: <https://www.aa.com.tr/en/todays-headlines/turkish-republic-continuation-of-ottoman-empire/1059924>
38. Hagia Sophia. (2020, 5. avgust). *Encyclopaedia Britannica*. Dostopno prek: <https://www.britannica.com/topic/Hagia-Sophia>
39. Haugom, L. (2016). Turkey After the Coup Attempt. *Norwegian Institute for Defence Studies*. Dostopno prek: https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/bitstream/handle/11250/2424945/IFS_Insights_4_2016_Haugom.pdf

40. Hopf, T. (1998). The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security* 23(1). 171–200.
41. Istanbul to change names of up to 200 streets that have Gulen-linked words. (2017, 15. december). *Middle East Eye*. Dostopno prek: <https://www.middleeasteye.net/news/istanbul-change-names-200-streets-have-gulen-linked-words>
42. Kaplan, M. (1966). The New Great Debate: Traditionalism vs. Science in International Relations. V Linklater, A. (ur.). (2000). *International Relations: Critical Concepts in Political Science*. London: New York: Routledge, 377–393.
43. Keohane, R. O. in Nye, J. S. (1972). *Transnational Relations and World Politics*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
44. Kinnvall, C. (2004). Globalization and Religious Nationalism: Self, Identity, and the Search for Ontological Security. *Political Psychology* 25(5), 741–767.
45. Kinnvall, C. (2006). *Globalization and Religious Nationalism in India: The Search for Ontological Security*. London: Routledge.
46. Kinnvall, C. in Mitzen, J. (2017). An introduction to the special issue: Ontological securities in world politics. *Special Issue of Cooperation and Conflict*, (52)1, 3–11
47. Kurulus: Osman. (2019). *IMDB*. Dostopno prek: https://www.imdb.com/title/tt11093718/?ref=kw_li_tt
48. Laing, R. D. (1960). *The Divided Self: An Existential Study in Sanity and Madness*. Harmondsworth: Penguin.
49. Luard, E., Simoniti, I., in Grizold, A. (2001). *Človek, država in vojna*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede
50. McKernan, B. (2020, 24. julij). Erdoğan leads first prayers at Hagia Sophia museum reverted to mosque. *The Guardian*. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/world/2020/jul/24/erdogan-prayers-hagia-sophia-museum-turned-mosque>

51. Mitzen, J. (2006). Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma. *European Journal of International Relations* 12(3), 341–370.
52. Morgenthau, H. (1948). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knopf.
53. Onuf, N. G. (1989). *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Columbia, SC: University of South Carolina Press.
54. Payitaht Abdülhamid. (2017). *IMDB*. Dostopno prek: https://www.imdb.com/title/tt6536562/?ref=kw_li_tt
55. Rise of Empires: Ottoman. (2020). *IMDB*. Dostopno prek: https://www.imdb.com/title/tt9244578/?ref=kw_li_tt
56. Rumelili, B. (2015a). *Conflict Resolution and Ontological Security: Peace Anxieties*. London: Routledge.
57. Rumelili, B. (2015b). Identity and Desecuritisation: The Pitfalls of Conflating Ontological and Physical Security. *Journal of International Relations and Development* 18(1), 52–74.
58. Sanders, D. (2002). Behaviouralism. V Marsh, D. in G. Stoker. (2002). *Theory and Methods in Political Science*. Basingstoke: Palgrave, 45–64.
59. Schmidt, B. C. (2002). *The Political Discourse of Anarchy: A Disciplinary History of International Relations*. Albany, NY: State University of New York Press.
60. Steele, B. J. (2005). Ontological security and the power of self-identity: British neutrality and the American civil war. *Review of International Studies*, 31(1), 519–540.
61. Steele, B. J. (2008). *Ontological Security in International Relations: Self-Identity and the IR State*. London: Routledge.
62. Sterling–Folker, J. (2006). *Making Sense of International Relations Theory*. London: Lynne Rienner Publishers.
63. Streets, squares around Turkey mark July 15 martyrs with new names. (2016, 3. avgust). *Daily Sabah*. Dostopno prek: <https://www.dailysabah.com/life/2016/08/03/streets-squares-around-turkey-mark-july-15-martyrs-with-new-names>

64. Subotić, J. (2016). Narrative, Ontological Security, and Foreign Policy Change. *Foreign Policy Analysis* 12(4), 610–627.
65. TM (2017, 7. maj). [VIDEO] Reinvention of Ottoman era continues: Honor guard assigned to Ertuğrul's tomb. *Turkish Minute*. Dostopno prek: <https://www.turkishminute.com/2017/05/07/reinvention-of-ottoman-era-continues-honor-guard-assigned-to-ertugruls-tomb/>
66. Tol, G. (2019, 10. januar). Turkey's Bid for Religious Leadership. *Foreign Affairs*. Dostopno prek: <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2019-01-10/turkeys-bid-religious-leadership>
67. Turkey's Erdogan to drop lawsuits against people who insulted him. (2016, 30. julij). *BBC*. Dostopno prek: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-36925723>
68. Turkish President Erdogan appears in Istanbul to denounce army coup attempt. (2016, 16. julij). *BBC*. Dostopno prek: <https://www.bbc.com/news/world-europe-36809083>
69. Waeber, O. (1989). *Security, the Speech Act: Analyzing the Politics of a Word*. Dostopno prek: https://www.academia.edu/2237994/Security_the_Speech_Act_working_paper_1989
70. Wæver, O. (1995). Securitization and Desecuritization. v Lipschutz, R. D. (ur.). *On Security*. New York: Columbia UP, 46–86.
71. Waeber, O. (1996). The rise and fall of the inter-paradigm debate. V Smith, S., Booth, K. in Zalewski, M. (ur.). *International Theory: Positivism and Beyond*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
72. Waeber, O. (1997). Figures of International Thought: Introducing Persons Instead of Paradigms. V Neumann, I. in Waeber, O. (ur.). *The Future of International Relations: Masters in the Making?* Psychology Press.
73. Waeber, O. (1998). Security, Insecurity, and Asecurity in West European Non – War Community. V Adler E in Barnett M. (ur.). *Security Communities*. Cambridge University Press, 69–118.
74. Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*. New York: McGraw–Hill.

75. Wendt, A. (1995). Constructing International Politics. *International Security* 20(1), 71–81.
76. Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
77. Wendt, A. (1992). Anarchy is what States Make of It: the Social Construction of Power Politics. *International Organization* 46(2), 391–425.
78. Yavuz, M. H. (2016). Social and Intellectual Origins of Neo-Ottomanism: Searching for a Post-National Vision. *Die Welt des Islams* 56(3), 438–465.
79. Zarakol, A. (2010). Ontological (In)security and State Denial of Historical Crimes: Turkey and Japan. *International Relations* 24(1), 3–23.
80. Zerubavel, Y. (1995). *Recovered Roots: Collective Memory and the Making of Israeli National Tradition*. Chicago: University of Chicago Press.